

ARGIA

KALEAN ASKE IBILTZEKO **ALABEI BETIKO BELDURRAK NOLA EZ TRANSMITITU**

» ARGIA SARIAK: 2016KO EUSKARAZKO KOMUNIKAZIO LANIK ONENAK

» MARIANNE BRESLAUER: 20KO HAMARKADAN EUSKAL HERRIA ERRETRATATU ZUEN EMAKUME ASKEA

» JULIA SALLABANK MANTXAKO KANALEKO GUERNESEYERA HIZKUNTZAZ

4. argitaraldia

BIZI BARATZEA

garaian garaikoa garaiz.

Jakoba Errekondo

Zure baratzea sortzeko, moldatzeko eta eusteko behar duzun liburua

Eskatu zure liburua

☎ 943 371 545

www.argia.eus/denda

denda@argia.eus

23 €

19,50 €

harpideentzat

184 orrialde (21,5x25 cm)

AURKEZPEN-SOLASALDIAK HERRIZ HERRI

Antolatu zure herrian

Jar zaitez gurekin harremanetan eta behar duzun informazioa eskuratuko duzu:

sustapena@argia.eus · ☎ 943 371 545

 ARGIA
argia.eus

**BIZI
BARATZEA**
www.bizibaratzea.eus

PANORAMA

- 4 Asteko argazkia
- 6-9 Albisteak
- 7 Hor dena gailu
- 10 Net Hurbil: Txernobylen egia azaleratu zuen jakintsua hil da

IRITZIAK

- 17 Asier Blas
- 18 Iñaki Martinez de Luna
- 19 Iñaki Antigüedad Edu Zelaia
- 20 Irati Elorrieta

2017ko ARGIA Sariak banatu ditugu urtarilaren 27an.

(ARGAZKIA: DANI BLANCO)

- 34 DENBORAREN MAKINA
- 36 BIZI BARATZEA
- 42 KULTUR KRITIKA
- 44 ZUZENEO EMANALDIA
- 45 DENBORA-PASAK
- 46 ARGIA KOMUNITATEA
- 52 ARGI-KONTRA: GABY ETXEBARNE
- 54 BERANDUEGI

AZALEKO ARGAZKIAK ETA MUNTAKETA:
DANI BLANCO

SAKONEAN

- 12 | Iratxe Andueza: "Uste baino lotura handiagoa izan dugu Kanadako herri indigenekin" / Reyes Iliñxeta
- 22 | Alabak ahaldundu... eta semeak? / Onintza Irureta Azkune
- 27 | Gazteraiki topaketak: teoriatik praktikara, proiektu berriak lantzen / Iosu Alberdi
- 30 | Artikoan izotzik gabeko uda izateak Parisko Klimaren Akordioaren helburuak lortzea zailduko du / Unai Brea
- 32 | Julia Sallabank, guerneseyera hitzuna: "Ez gara besterik gabe Ingalaterrako parte bat" / Miel A. Elustondo
- 39 | Marianne Breslauer, bidaia zapuztu baten kontakizuna / Aritz Galarraga
- 41 | Badator euskal zinemaren uzta berria / Gaizka Izagirre
- 47 | ARGIA Sariak, euskaraz eta euskaratik eragiten / Itsaso Zubiria Etxeberria, Dani Blanco

ARGIA KOMUNIKAZIO PROIEKTUA HARPIDEDUNEN ETA LAGUNTZAILEEN BULTZADAREKIN ATERATZEN DUGU AURRERA. MILA ESKER DENOI.

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA POLITIKA
ETA KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza
diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

DOAN ETA LIBRE

ARGIAKO EDUKIAK KOPIATU, MOLDATU, ZABALDU ETA ARGITARA DITZAKEZU,
GURE EGILETZA AITORTU ETA BALDINTZA BEREAN EGINEZ GERO.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Ametzagaitza Taldeko parteidea.

Lehendakaria: Bego Zuza. **Zuzendaria:** Estitxu Eizagirre.

Erredakzioa: Ainhoa Ortega, Anne Eslava, Aier Lopez, Estitxu Eizagirre, Gorka Bereziartua, Iosu Alberdi, Itsaso Zubiria, Jon Torner, Lander Arbelaitz, Lukas Barandiaran, Mikel Asurmendi, Mikel Garcia, Onintza Irureta, Pello Zubiria, Unai Brea, Urko Apaolaza, Xabier Letona.

Diseinua: Sergio Labrador. **Argazkilaria:** Dani Blanco. **Produktzioa:** Antza S.A.L.

Harpidetza: Iratxe Agirre. **Administrazioa:** Jone Arzallus, Mari Karmen Loiarde, Marijo Aiertza.

Salmenta: Idoia Arregi, Ixabel Bereziartua, Karlos Olasolo, Maite Arrieta, Olatz Korta.

Idazkaritza: Aloña Sorraluze, Bego Zuza. **Web garapena:** Asier Iturralde.

HELBIDEAK:

Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545.

Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 473163.

Bizkaia: Eleizalde 1, 2-D. 48600 Sopela. Tel: 94 6765580.

Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285.

POSTA ELEKTRONIKOAK:

Komertziala: komertzial@argia.eus. Harpidetza: harpide@argia.eus. Erredakzioa: kazeta@argia.eus.
Interneten: www.argia.eus.

Lege gordailua: SS 837-2012. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E.

Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: iametza interaktiboa, S.L.

ARGIA KIDETZA:

Kidetza harpidetzari lotuta egon beharrean, ARGIA komunikazio proiektua indartzera dago lotuta. Partikular eta kolektiboek, ahal duten eta egokitzat duten ekarpen ekonomikoak eginuz, ARGIA argitaratzen dituen kazetaritza lanak (aldizkaria, Larrun, Aktualitatearen Gakoak) jasotzeko aukera izango dute. Batez beste, ARGIA Jendeak 12,50 € jartzen ditu hilean proiektua indartzeko.

Erakunde publikoen kasuan, ohiko sistemari eusten diogu. Harpidetza tarifak: ARGIA astero (150 € urtean), ARGIA hamabostean behin (80 € urtean) eta ARGIA hilean behin (43 € urtean).

PANORAMA

Ahulena jo-puntuan

Botere politikoa eskuratu eta gutxira, Donald Trump presidenteak bertan behera utzi ditu errefuxiatuak hartzeko programak eta AEBetara sartzeko debekua ezarri die Irak, Siria, Iran, Libia, Somalia, Yemen eta Sudango pertsonen. Egun horietan, gazte ganbiar bat itota hil da Veneziako kanal nagusian hainbat lagunengatik "zoaz etxera" gisako oihu artean eta Quebecen meskita bateko zenbait lagun hil zituzte tiroka. Hiru gertakarien artean ez dago lotura zuzenik, noski, baina zer jarrera eta balio sustatzen ari dira "hemengoak lehenengo" dioten politikariak –izan Trump, Le Pen, Netanyahu ala Maroto bertsioan–? AEBetan musulmanen komunitatea ez da herritarren %1era heltzen, baina haien zatia eta mexikarrentzat izan dira lehen neurriak. Gobernu berriak bere egin du politikakeriaren mandamentuetako bat: ahulengaren kontra jotzea. Ez da kasualitatea Trumpen sarbidea ukatutako zazpi herrialdeetatik bost, bakarrik ala aliatuen laguntzaz, AEBek bonbardatutako herriak izatea. Zorionez, oso ugariak izan dira Trumpen neurri xenofoboaren aurka mundu osoan antolatutako protestak. Irudian, Avaaz mugimenduaren protesta Vancouverreko Trump dorrearen aurrean.

Argazkia: Avaaz (Jimmy Jeong) · Testua: Axier Lopez

Ertzaintzak Mozal Legea aplikatu dio Markina-Xemeingo tabernari bati, armatuta doazenei ez zerbitzatzeagatik

t "Uniformez eta armaturik, tabernetatik at!"
@JosebaAlvarez

t "Eta zioten EAEn Mozal Legea ez zela aplikatuko..."
@AFullaondo

f "Negozio bat jartzen duzunean, suposatzen da sartzen den edozeini harrera egiteko dela, ez bakarrik gogoko dituzunei"
Erik Salazar

WwW "Tabernariaren jarrera normala iruditzen zait. Lanean nagoela niri ere ez litzaidake gustatuko ondoan armadun inor izatea. Beste gauza bat da armarik ez bazeramaten."
Anderhop (Berrian)

Eliza Katolikoa eta sexu abusuak: isilean izandako bi kasu epaitegira

Ainhoa Ortega Bretos
@ob_ainhoa

Juan Kruz Mendizabal apaizaren kontrako lehen salaketa aurkeztu dute Donostiako epaitegietan, sexu abusuengatik. Horrez gain, Bizkaiko Lurralde Auzitegian epaituko dute Gaztelueta Opus Deiko ikastetxeko irakasle ohia, ikasle bati sexu erasoak egitea leporatuta.

Urtarrilaren 12an hartu zuen Jose Ignacio Munilla Donostiako Elizbarrutiko gotzainak bulegoan Mendizabalen abusuak jasan zituela adierazi zuen azken gizona, eta hura izan da auzitegietan salaketa jarri duena. Aurretik ere apaiza salatu zuten bi gaztek, 2001ean eta 2005ean jasandako erasoengatik. Gaia isilean eraman du Elizak, bi gazteek euren kasua jendaurrera ateratzea erabaki duten arte.

Leioako Gazteluetako ikasle batek irakasle bat salatu zuen 2015ean, sexu

erasoak egitea leporatuta. Bizkaiko Lurralde Auzitegian epaituko dute kasua otsailaren 14an. Ikastetxeak hainbat ikasle eta irakasle bultzatu zituen salaketa ukatzen duen dokumentu bat sinatzera.

Inplikazio handiagoa lehendakariari

Mendizabalen kasuaren harira, Iñigo Urkullu Eusko Jaurlaritzako lehendakariak esan zuen Elizari dagokion prozesu bat dela eta Elizak erabakiak hartu dituela jada. Ondokoa ere gehitu zuen: "Elizbarrutian, eta bere egitura hierarkikoan, Eliza Katolikoa da erabakiak hartzen dituen. Ez dagokit niri baloraziorik egitea". Legebiltzarreko EH Bildu taldean kezka eta haserre eragin dute lehendakariaren hitzek. Adierazpenetan atzera egitea eta ikusezintasuna gainditzeko arazo sozial honen inguruko ikerketak sustatzea eskatu du alderdiak, besteak beste.

"Europak erabaki beharko du, eta pentsaezina litzateke demokrazia ez aukeratzea"

CARLES PUIGDEMONT, KATALUNIako PRESIDENTEA

Kataluniaren independentziari buruzko erreferendumaren harira, estatu demokratiko serio batean Espainiako Gobernuaren jarrera onargarria ote den galdetu du Puigdemontek Europako Parlamentuan. "Auzi honetan, Europak irtenbidearen parte izan behar du. Erreferenduma herritarren nahia ezagutzeko mekanismorik argiena da. Jokoan dagoena ez da independentzia, demokrazia baizik. Europaren arazoa ere bada eta ezin du beste leku batera begiratu". **2017-01-25**

Ezker Anitzak* IX. kongresua

< Nazionalismoen
ARTEKO
KONFRONTAZIOA
GAINDITZEKO
ALTERNATIBA
ERREAL BAT >

Nazionalismoa
ATAKATU
NAHI BADUK

Has Hadi
hire NAZIOTIK

eta bide
BATEZ:

KEN HAITEKE
ENE GAINETIK
BEHINGOAN?!?

*Espainiako Izquierda Unidaren marka EAE-n

SK

ECOLOGIAVERDE.COM

Toxiko kantzerigenoak umeentzako pixoihaletan

Ainhoa Ortega Bretos

@ob_ainhoa

Ikerketa batek glifosatoa eta beste hainbat toxiko arriskutsu aurkitu ditu Frantziako Estatuan saltzen diren pixoihaletan. Hori bereziki kaltegarria da haurrentzat, horrelako substantziekiko sentiberagoak direlako.

Guztira hamabi pixoihal marka aztertu ditu ikerketak, eta horietako hamaurrek toxiko arriskutsuak dituztela frogatu du. Besteak beste, glifosato herbizida arrastoak aurkitu dituzte pardeletan. Substantzia horrek hormonak kutsatzen dituela eta kantzerigenoa dela diote txostenek.

Glifosatoa eta aurkitu dituzten beste substantziak pixoihaletan egotea bereziki arriskutsua da. Izan ere, pardelak etengabeko kontaktuan daude umearen azalarekin, eta horrek erraztasunak ematen dizkio gorputzari toxikoak barnerratzeko, are gehiago azala narrituta badago.

Love&Green eta Leclerc, toxikorik gabeak

Frantziako *60 Millions de Consommateurs* aldizkariak egin du ikerketa, eta

otsailean argitaratuko du glifosato hondakinak dituzten pixoihal marken zerrenda. Momentuz, adierazi du Baby Dry eta Eco Planete direla kutsatuen daudenak, eta inolako toxikorik ez duten markak Love&Green eta Leclerc direla.

Umeak helduak baino sentiberagoak dira substantzia toxikoekiko

Haurren kasuan, organismo sistema ez dago guztiz eratua, osatzen ari da oraindik. Euren gorputza oso modu azkarrean ari da hazten eta garatzen. Hori dela-eta, kilogramoko, heldu batek baino substantzia toxiko gehiago xurgatzen ditu ume baten azalak. Horrez gain, gaitasun txikiagoa dute kanpoko kutsatzailerak neutralizatu eta deuseztatzeko.

Toxikoek ez dute berehalako kalterik eragiten, baina hainbat urte igaro ostean azaldu daitezke ondorioak, baita hurrengo belaunaldietan ere.

Ikerketak eragina izan du Frantzian eta gardentasun handiagoa eta araudi zorrotzagoa eskatu dute hainbat arlotatik. Ségolène Royal Ingurumen ministroak Europar Batasunera igorritako eskutitzean dio halakoetan substantzia toxikoak egotea ez dela onargarria.

EKONOMIAREN TALAIAN

Kapitalismoa eta Vatikanoren diplomazia

Juan Mari Arregi

Munduko kapitalismoaren elitea Davosen elkartu da egunotan, eurrei etekinak eman eta bazterkeria sortzen duten politikak nola mantendu aztertzeko. Bitartean, Aita Santuak elkarrizketa luzea izan du *El País* egunkariarekin, Vatikanoren diplomazia nolakoa den agerian utziz. Aita Santuari "kezka" sortzen dio "talde txiki batek munduko fortunaren %80 izatea", baina ez da harrago joan. Galdetu diote ea gobernuak neurrian erantzuten ari diren migrazioen arazo larriaren aurrean, eta Aita Santuak erantzun: "Norberak ahal duena edo nahi duena egiten du. Zaila da horri buruz iritzia ematea. Baina bistan da Mediterraneo hilerri bat bilakatu izanak zer pentsatu eman behar digula".

Milaka hiltzen dira Mediterraneoan. Ez al dago arduradunik migratzailerak esportatzailerak diren herrialdeetan gerrak sustatzen dituzten artean? Zergatik ezkutatzen ditu arduradunak Aita Santuak? Zergatik ez du gehiago zehazten, esaterako "terrorismoa" kondenatzen duenean bezala?

Elkarrizketan ez du "kapitalismo" hitza aipatu ere egiten. Une batean dio Hego Amerika "liberalismo ekonomikoaren enbata" jasaten ari dela: "Nik *Evangelii Gaudium*-ean [Francisco Aita Santuak 2013an egindako erregu apostolikoa] kondenatu egin dut, ekonomia horrek hil egiten baitu, hiltzen du gosez, kulturaz...". Sistema ekonomiko horren erdian "Diru jainkoa" dagoela dio, eta "bazterkeria politika handiak" egiten direla bere kontura. Baina hala ikusten badu, zergatik ez ditu kondenatzen kapitalismo hori gestionatzen duten munduko gobernuak eta haien arduradunak? 2016an Mediterraneoako tragediak 5.000 hildako utzi zituen. Hainbeste diplomazia vatikanor soberan dago, benetakotasun profetikoa falta da.

LABORAL KUTXA EMAKUME MASTER CUP

Emakume pilotariak lehiatzen, aitzindari den txapelketan

EUSKAL HERRIA. Laboral Kutxa Emakume Master Cup abian da, Euskal Herri mailan egiten den lehen-dabiziko emakumeen binakako esku-pilota txapelketa izango da. Txapelketak elite eta lehen maila ditu. "Federatu gabeko emakume pilotari oso onak daude, eta haiek ere parte hartzea nahi dugu", zioen Emakume Master Cupeko antolatzaile Iker Amarikak, aurkezpen egunean. Euskal Herriko pilotariek gain, Andaluzia, Asturias edota Herrialde Katalanetakoek ere parte hartzen dute txapelketan.

60 urtera arteko luzapena Garoñari?

Jon Torner Zabala

@jtorner

Garoñako zentralaren bizitza 60 urtera arte luzatzea (2031ra arte) egokia litzatekeen ala ez ondorioztatzeko duen txosten teknikoaz aztertzen hasi da Espainiako Segurtasun Nuklearrerako Batzordea (CSN). Zentrala berriz zabaltzearen alde egingo duela dirudi, filtrazioek azaleratu dutenez.

Mobilizazioak

Garoñaren Kontrako Foroak deituta, elkarretaratzeak egin dituzte Bilbon eta Gasteizen, zentrala behin betiko itxi eta bota dezatela eskatzeko. Otsailaren 4an beste elkarretaratze bat egingo da Bilbon, Iberdrola aurrean.

Bidea libre

El País egunkariak aurreratu du CSNren txostenak Garoña berriz irekitzearen alde egingo duela. Hala, Espainiako Gobernukoak bidea libre izango luke irekiera baimentzeko, nahi izanez gero.

Frantziar, aldiz...

erabaki dute estatuko zentral nuklear zaharrena ixtea, Alemaniaren presioek eta energia atomikoarekiko dependentzia murrizteko legeak eraginda. Alsaziako zentralak 39 urte ditu eta Alemania-ko mugatik hurbil dago.

AKTIBISMOA

3

egunetan 3 ekologista hil dituzte Latinoamerikan: Isidro Baldenegro lider indigena Mexikon, Laura Vasquez ekologista Guatemalan eta Emilsen Manyoma ekintzailea Kolonbian.

%40

Urtero ehunka aktibista hiltzen dituzte. 2015ean hildakoen %66 latinoamerikarrak ziren eta %40 indigenak.

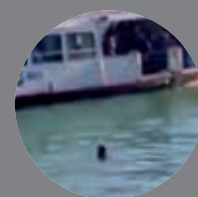
KALE FRANKISTAK

Gasteizko Udalak ez ditu frankismoari lotutako kaleen izenak aldatuko. Hala adierazi du Gorka Urtaran alkateak. "Diktaduran erantzukizunak izan zituztenek ezin dute omenaldirik izan", dio Memoria Gasteiz taldeak.

EUSKADIREN EGUNA

"Euskara izanik euskal herritarren batasuna sinbolizatzen duen ikur nagusia", abenduaren 3a "Euskadiren Eguna" izendatzea proposatu du EH Bilduk Eusko Legebiltzarrean. EAJ abstenitu egin da eta PSE eta PP tramitazioaren aurka azaldu dira.

JENDAURREAN ITOTA

Pateh Sabally 22 urteko ganbiarra itota hil da Veneziako Ubide Handia kanal nagusian, jendea begira zuela eta inork gutxi laguntzen zion bitartean. Eszenari begira dauden turistek beteta, hainbat itsasontzi ikus daitezke inguruan, *Il Corriere de la Sera* kaleraturiko bideoan.

Alexei Yablokov hil da, Txernobylen egia estalia harrotu duen jakintsua

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Errusiako ekologismo modernoaren patriarka hil da Moskun urtarilaren 10ean. Txernobyngo hondamendi nuklearrak Europako jendeen osasunean luzaz eragingo dituen kalteak erakutsi zituen, agintariek eta lobby atomikoak eskaintako analisi partzialak larrutuz. Artiko itsasoan armada sobietarrak urperatutako erreaktore eta erregaien kutsadura itzelak azaleratu zituen. Hil arteraino izan da agintarientzat gogaikarria.

Urtarrilaren 10ean hil da Moskun Alexei Vladimirovitx Yablokov 83 urterekin. “Errusiaren arima berdea” deitu dio azken agurrean Nuclear Free Future elkartek. Lagun eta ikerketetan kide izan duen Oleg Bodrovek idatzi du: “Egunotako On Kixote bat bailitzan, Lurraren eta ingurumenaren alde borrokatu da, epelkeriarik gabe eta amaiera arte”. Gurean, Txernobyngo hondamendi sekula ez itzaliari buruzko kronikak leitu dituztenek menturaz oroitu dute haren izena, urteotan behin baino gehiagotan aipatu duguna. *Berriaren* hemerrotekan ere aurki lezake Harald Neuberrekin 2011n izandako elkarrizketa: “Energia nuklearra bukatzeko beste bi edo hiru Fukushima beharko dira”. Garoñako lapiko atomikoa berriz piztekotan dabil-tzan garaioan gogoratzeko modukoa: ezin esan abisatu ez zigutenik.

1933an jaioa, ikasketaz biologoa, jardun akademikoan hainbat ataletan ikertu zuen: ekologia, zoologia, eboluzioa, populazioak... Errusiako Zientzien Akademian zeukan ospearekin, Mikhail Gorbaxov eta Boris Jeltsin presidenteen aholkulari izan zen 1989tik 1997ra arte. Gaur Ukraina den Txernobyngo zentral nuklearra 1986an lehertua zen.

Yablokovek dimisioa eman zion Jeltsini salatuz oligarka berrien nahietara makurtzen zela eta politika ekonomikoaren aldarean sakrifikatzen zituela ekologiaren balioak bezala demokrazia-renak. Geroago, Vladimir Putinek aldarrikatu zuenean Errusian ekologiagatik

ezarritako kontrol oro ezabatzea –negozioei bidea libre uzteko–, hari politikan ere aurre egitea erabaki zuen zientzialari zaharrak. 2016an, ordurako oso gaixotuta, plazaratu zuen Txernobyngo istripuari buruzko azken monografikoa.

Nuklearren arriskuen eztabaidetan klasiko bat da 2007an Yablokovek Vasily eta Alexey Nesterenko bielorrusiarrarekin batera plazaratutako “Txernobyl: hondamendiak gizadiari eta naturari eragindako kalteak”. Klasiko bat, energia atomikoaren industriak istripuen kalteak neurtzerakoan ezarri nahi izan duen kontsentsua auzitan jarri zutelako: “Kontsentsuaren mitoa Gezur Handi bat da”.

Yablokovek salatu izan duenez, IAEA Energia Atomikoaren Nazioarteko Erakundearen argudioak behin eta berriro errepikatzen ari diren adituak gaia osotasunean aztertu gabe, edo ezjakinak dira –eskuzabal epaitzekotan– edo erabateko gaiztoak. Haurrak gaixotzen ari dira gobernuak ez direlako gai onartzeko erradioaktibitateak –baita dosi txikietan ere– bizia suntsitzen duela, gorputzetan malformazioak eragiten, kantzerrak eta beste hainbat gaixotasun sortzen.

“Planeta honetako milioika pertsonari –diote internetez doan eskuragai dagoen liburuan– Txernobyngo laugarren erreaktorearen leherketak bitan erdibanatu die bizia: lehenagokoa eta ondorengoa. (...) Inongo herrialdetako ezein pertsonak ezin du pentsatu irradia-

zioen kutsaduratik babestuta dagoenik. Erreaktore nuklear batek planetaren erdia kutsa dezake. Txernobylen eraginak Ipar Hemisferioa osorik estali zuen. Eta galderek hor diraute: zenbat partikula irradiatu zabaldu ziren munduan zehar? Zenbat irradiazio dago oraindik zentralari ipini dioten sarkofagoaren barruan? (...) Hiru mila milioi jendetik gora bizi dira Txernobylek irradiazioz kutsatutako eremuetan. Europako 13 herrialderen zabaleraren %50etik gora harrapatu zuen eta beste zortzi gehiagoren %30etik gora. Biologiaren eta estatistikaren legeak kontutan hartuz, eskualde horietan kalteak agertuko dira ondorengo belaunaldi askotan”.

Kutsadura eta osasuna, politika da

Chris Busby zientzialari britainiar eza-gunak, Yablokovekin elkarlanean sarritan jardunak, hil berriari deitu dio “*Scientific giant of the post-Chernobyl age*”, gai izan zelako ingelesez jarrita munduan zabaltzeko Errusiako aditu disidenteak istripuaz ekoizten ari ziren dokumentazio zientifiko aberatsa, eta bere borrokarekin urratu zuelako lobby nuklearrak ipinitako estalkia.

Industriak, eta hauen gerizpean agintariak, prest daude onartzeko istripu nuklear batek sortutako irradiazioen atal batzuk, lehen egun eta orduetan zabaldutakoek gorputzei kanpotik eragiten dietenak, dosi handikoak. Aldiz, Busby, Yablokov eta beste zientzialari batzuk proposatzen dute kontutan

Green Russia gunetik hartutako argazkian, Alexei Yablokov jakintsu zaharra protesta ekinga batean, 2014an, eskuetan daramala "Vitishko Askatu" dioen pankarta. Yevgeny Vitishko geologoa polizia errusiarrek preso hartu zuen, kalean salatzeagatik Soixiko Olinpiar Jokoen antolakizunak eragindako ustelkeria eta kalte ekologikoak. Energia atomikoaren ondorioez goi mailako aditua, errespetatua bezain eztabaidatua izan da Yablokov.

hartzea dosi txikiagoko irradiazioak eta gorputza barnetik kaltetzen duten partikulak, gaixotasun bihurtu arte urteak edo belaunaldiak eman ditzaketen arren kalterik handienak horiek eragiten dituztelakoan.

Irradiazioen arrisku eredu alternatibo horren berririk apenas iristen den herritarren belarrietara, baina esplikatzen ditu oraindik ere Errusia, Ukraina eta Bielorrusiako lurralde kaltetuetan ikusten diren osasun arazo larriak eta kontutan hartu beharko genituzke Europa osoan ere.

Hildako lagunaren agurrean Busbyk idatzi duenez, "elkarrekin lanean hasita laster ohartu ginen irradiazio bidezko kutsaduraren eta osasunaren arteko loturarena funtsean gai politikoa dela eta bigarren maila batean dela zientifikoa". Industriak eta politikak atomoa-

ren kalteen jakintza lausotzen praktikan nola saiatzen den konprenitu nahi duenak, interneten dauka Suitzako telebista publikoak 2004an ekoiztutako 50 minutuko "Nuclear Controversies" dokumentala, Txernobyngo hondamendia gertatu eta lau urtera Kieven antolatutako biltzarra jasotzen duena. Bertan entzun eta ikus daitezke bi aldeetako argudioak, tartean Yablokov berarenak, haserre kutsaduraren eraginak minimizatu nahi dituztenekin: "Zientziarekin frogatu ezin dituzten informazioak zabalduz, kutsatuentzako kalte-ordainak aurreztu nahi dituzte".

Errusiako establishmentarentzako Yablokov eta bere lagunak egindako bekatu handia, hala ere, izan zen publikoki zabaltzea armada sobietarrak Artikoko itsasoan hondoratuta abandonatutako urpeko atomikoen eta bestelako honda-

kin nuklearren albisteak. Artikoko Kara itsasoan, Zembla Berria uhartearen inguruko urpean dautza: hondakin erradiaktiboz betetako 17.000 kontainer, 19 bapore gai erradioaktiboak dauzkatenak, 14 erreaktore nuklear zeinetatik bostek oraindik erregaia barruan daukaten, 735 makina astun erradiazioz kutsatuak eta, sortaren lore ustelena, K-27 urpeko atomikoa, barruan bi erreaktore nuklear dituela. Sistema sobietarrak, bere kolapsoan, ez baitzekien zer egin hondakinokin. Dirua eskas.

Eskandaluaren mendeko, agintariak atxilotu zuten Alexander Nikitin militar ohi eta Bellona erakunde ekologistara bihurtua, sekretu militarrek haizatzeagatik. Alexei Yablokov bere jakintza, diplomazia eta ospea jokatu behar izan zituen Nikitin traizioagatik epaitu zuen auzian, errugabe irtetea lortu arte. ■

zuri begira

ZINKUNEGI OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

Iratxe Andueza, ikerlaria

«Uste baino lotura handiagoa izan dugu Kanadako herri indigenekin, aspaldi-aspalditik»

Kanadan dabil Iratxe Andueza. Euskal arrantzaleek XVI. mendean hara eramandako tresnak aztertzen ari da. Euskara-algonkinoa pidgina gertutik ezagutzeko aukera izan du. Orain indigenok nola bizi diren ere badaki, eta ezin egin balorazio onik.

Reyes Ilintxeta

@ReyesIlintxeta

ARGAZKIAK: XABI OTERO

Zure ibilbidea laburra baina trinkoa, ezta?

Txikitari bi urtez bizi izan nintzen Garraaldan, eta ondoren, astean zehar Iruñean, ama San Fermin ikastolako irakaslea zelako eta aitak ere hemen egiten zuelako lan. Batxilergoa bukatutakoan Baionara joan nintzen unibertsitatara, Euskal Ikasketak egitera. Antropologia, Soziolinguistika, Soziologia, idazketa lantzeko ikastaroak, Historia, Geografia, euskara, frantsesa... denetik ikasten da. Oso karrera polita da. Han hiru urte eginda, udazken hasieran Kanadara joan nintzen bi urterako, printzipioz.

Zer dela eta Kanadara?

2011tik harremana daukat laguntzaile gisa Jauzarrea, euskal kulturaren azterketa eta zabalkunderako funtsarekin. Oreina Urkian Kanata biltzarretan izan nuen euskaldunen eta Kanadako indigenen arteko harremanen berri. 24 hitzaldi baino gehiago eskaini dituzte urte hauetan gai horren inguruan eta oso aztergai egokia iruditu zitzaidan masterra egiteko. Quebecoko Laval Unibertsitatean ikusi nuen bi urteko graduondoko ikastaroa egiteko aukera eta hara joan naiz.

Zer da zehazki ikasten duzuna?

Graduondo honetan hango herrien antolakuntza nolakoa den ikasten da eta baita etnologia, arkeologia eta abar. Ikasketa orokorrak dira, hemen Euskal Ikasketen karreran, Gasteizen edo Baionan, egiten direnen antzekoak.

Hasieran proiektua aurkeztu behar duzu eta gero, horren arabera, nahi dituzun ikasgaiak aukera ditzakezu. Nire lanaren izena oso orokorra da: *Objektuen transmisioa Kanadako Lehen Nazioen eta Euskaldunen artean XVI. mendean*. Laurier Turgeon, etnologia irakasle eza-guna da nire proiektuaren zuzendaria. Berak ikertu zuen oso ongi XVII. mendeko harremana eta ni pixka bat atzerago joanen naiz, XVI. mendera, hori baita harreman estuena izan zen garaia.

Etnologia eta ondare materiala da nire ikerketaren abiapuntua; euskaldunen eta hango indigenen arteko harremana, objektuen trukaketa oinarrituta. Hala ere, ondare materialaz haratago joan nahi nuke eta aztertu objektuen sinbologia eta hango gizartean izan duten eragina. Ondare materiagabea ere aztertu nahi dut, beraz.

Maiatzera arte egonen naiz Quebecen eta asmoa dut udan Oñati, Bordele eta Nafarroako artxibategietan murgiltzeko, hara itzuli baino lehen. Uste dut gai honen inguruko informazio gehiago aurkituko dudala hemen han baino.

Iratxe Andueza Rota

1994, Garraida

Garraidan eta Iruñean bizi eta ikasi ondoren, Baionan Euskal Ikasketak egin zituen. Ikasturte honen hasieran Kanadara joan da, Quebecoko Laval Unibertsitatara, bertako Lehen Nazioen indigenen eta euskaldunen artean izaniko harremanen inguruko ikerlana egitera. XVI. mendean hemengo arrantzaleek nolako tresnak eramaten zituzten aztertzen ari da zehazki. Jauzarrea euskal kulturaren azterketa eta zabalkunderako funtsak 2011tik antolatzen dituen nazioarteko biltzarretan aritzen da laguntzaile gisa.

Zer objektu dira aztertzen ari zarenak?

Normalean hilobietan aurkitutakoak: aizkorak, kobrezko ontziak... lanabesak, oro har. Hemendik hara eramandako objektuak. Hasteko, testuinguru bat sortzen ari naiz, orain arte argitaratu den materiala bilduz. Gauza asko ikertu dira arkeologian, toponimian, genetikan... baina falta da denboran kokatzea eta zergatiak argitzea.

Nor bizi zen han garai hartan?

Herri asko dira indigenak, baina Atlantikoko ertzean garrantzitsuenak ziren innuak, beothuk-ak, abenakiak, cris-ak, mi'kmaq-ak, iroquesak eta innuit-ak. Haiek "lehen nazioak" esaten diote beren buruari. Kanadako ekialdeko kostaldean, Ternuan, Labradorren eta San Laudendi golkoan bizi ziren herriei izan zuten harremana euskaldunek bereziki. Mi'kmaquei "zurikoak" esaten zieten, agian euskaldunekin nolabaiteko antzekotasuna zutelako, agian azalaren kolorean. Oro har, -quois bukaera duten izen edo hitzak (*souricoa* -zurikoa- eta *iroquoa*) euskararekin dute lotura, Kanadako hizkuntzetan ez baitago horrelako atzizkirik.

Kolon hara joan baino lehenagoko harremanak dira horiek, beraz nork aurkitu zuen Amerika?

Galdera ona. 1342. urtekoa da dokumentatua dagoen lehen datua eta bada 1372ko Donibane Lohizuneko agiri bat euskaldunen eta itsasoz bestaldekoen arteko hartu-emanen hitz egiten duena. Euskaldunak aipatzen dituen lehen dokumentu garaikidea, berriz, 1517koa dugu. Guk uste baino lotura handiagoa izan dugu Kanadako herri indigenekin, aspaldi-aspalditik.

Haien arteko harremanak nolakoak ziren?

Akordio komertzialetz harago, harreman ona izan dela ohikoa esanen nuke nik. Horren erakusgarri izan daiteke haien hiztegiaren *adeiskidex* (adiskide) eta *ania* (anaia) hitzak ageri direla. Hitzok haien hizkuntzetan barneratuta geratu dira mendeetan zehar. Horrez gain, euskaldunak oso trebeak ziren arrantzan eta ontzigintzan, eta hangoei teknika batzuk erakutsi zizkieten haien itsasontziak egin zitzaizkien. Agiriaren aipatzen da, adibidez, euskaldunen bat han gelditu zela hizkuntza ikasteko eta hango

Mi'kmaq nazioko norbait Euskal Herrira etorri eta hemen gelditu zela.

Bestalde, toponimian izen andana gelditu da Kanadako Atlantiko kostaldean: Nouvelle Biscaye, Pirénées, Port Savalette (Zabaleta), Cap aux Basques, Île aux Basques, Port-au-chois (Portutxo)... Toponimiak erakusten digu noraino iritsi ginen.

Oraindik asko dago ikertzeko, baina argi dago euskaldunek ez zutela kolonizatu hura. Frantsesak berriz, XVII. mendean, harreman komertzialetik erabateko kolonizaziora pasa ziren.

Nola sortu zen euskara-algonkinoa pidgina?

Euskal arrantzaleak XVI. eta XVII. mendeko bisitari nagusietakoak ziren Kanadan. Horren testigantza euskal jatorria duten hainbat hitzetan dugu, bertako nazioen hainbat hizkuntzetan jasota daude. Horrekin batera, euskaldunen eta bertako nazioen arteko tratua komertzialerako hizkuntza sortu zuten.

Euskaldunek Kanadara iristean, hiru hizkuntza familia aurkitu zituzten: inuktitut, Labradorko inuitek hitz egiten zutena, hizkuntza irokesak eta hizkuntza algonkinoak. Azken horien eta euskararen artean sortu zen pidgin berezia. Pidgina harremanik gabeko bi hiztun komunitatek elkar ulertzeko sortzen duten hizkuntza praktikoa eta oinarritzakoa da, hizkuntza baten egitura eta hiztegia oinarri hartuz. Adibide ezaguna "Apaizak hobeto" esatera da, agurtzeko orduan Kanadako "zer moduz?" galde-tu eta hala erantzuten zuten.

Pidgin horri buruzko gogoetak eta aurkitu diren aztarna linguistikoak oso garrantzitsuak dira hizkuntzan eginen diren ikasketentzat, baita euskaldunen eta Kanadako bertako nazioen artean izan diren harremanak ikertzen dituzte- nentzat ere.

Pidginaren adibide gehiago emango, mesedez?

Bi hitz aipatuko ditut, haien esanahia- ren garrantziagatik, harreman onaren erakusle izan daitezkeelako. Marc Les-carbot-ek 1607an aipatu zuen *adesquidex* hitza erabiltzen zutela Mi'kmaq naziokoek. Euskarazko *adiskide* hitzarekin duen antzekotasunak eta mi'kmaq-ek hitz egiten duten hizkuntzan antzeko hitzik ez egoteak, Peter Bakker euskal etimologia daukala ondorioztatzen

» "Euskara-algonkinoa Amerikako pidgin ez-indigena zaharrena da"

» "Kanadako indigenak sozialki ez daude ongi baloratuak. Turismoarekin lotutako ekimenetan baino ez zaie ematen garrantzia, gainerakoan batere ez"

» "Desobedientzia zibilaren aldeko iritzia oso zabalduta dago Kanadako indigenen artean"

Honen eta haren bila

"Islandia, Kanada, Ternua, Labrador eta San Laurendira joaten ziren euskaldunak arrantzaleak eta merkatariak ziren. Balea, bakailaoa eta itsas txakurren azala ekartzen zituzten. Hemengo kandelak pizteko erabiltzen zen balearen olioia ere handik ekartzen zuten 'Europa argitzeko'".

eraman du. Bakker-ek *ania* hitzak ere euskal etimologia duela ondorioztatu du. 1630ean montagnais jendeak erabiltzen zuen hitza euskal *anaia* hitzarekin lotu du. Haien hizkuntzan *anaia* *nichtai* edo *nichim* esaten da.

Peter Bakkerren iritziz, *adesquide* eta *ania* euskal pidgin baten ondorio dira. Kanadako hainbat naziotako herritarrek hitz egiten zuten, gutxi gorabehera 1540. eta 1640. urteen artean. Amerikako pidgin ez-indigena zaharrena da.

Beste adibide askotxo ere aurki daitezke bertako hizkuntzetan txertatuta

gelditu direnak: *kessona* (gizona), *makia* (makila), *atouray* (atorra), *orignac*, *orignal* (oreina), *matanhia* (txanpona), *pilotoua* (gidaria), *adesquidex/s* (adiskidea), *chabaya* (basatia), *endia* (handia), *echpata* (ezpata), *carcaria/ircay* (irri-karkara), *elege* (erregea).

Kontua da bertara iristen ziren beste europarrei ere pidgin horretan egiten zietela. Beraz, Kanadako bertakoen eta Europako herritarren artean erabilia zela uste da, ez bakarrik euskaldunekin. 1497an dokumentatuta dago. John Caboten (Genova, Italia) bidaiaren kronikan aipatzen da nola mi'kmaq-ek haiekin pidgina erabiltzen zuten.

Nola bilatzen duzu informazioaren arrastoa?

Oso zaila da datu zehatzak aurkitzea, normalean euskaldunak bidaia ofizialez ez zirelako agertzen. Arrantzarako ontziak bidaltzen ziren, baina ez normalean potentzia handiek, Portugalek edo Frantziak, adibidez, antolatutako bidaietan. Gainera, Nafarroako konkistaren garaiaz ari gara hizketan eta oso zaila da euskaldunen arrastoak jarraitzea. Gertatu izan zait euskaldunak frantses bezala aurkitzea zenbait dokumentutan. Batzuetan arrantza-ontziak nondik abiatzen ziren ikusita edo abizeinei erreparatuta euskaldunen arrastoak aurkitzen dira.

Iratxe Andueza Stephen Keptin Augustine Mi'kmaq Kontseilu Nagusiko buruzagiarekin Kanadako Cape Breton Unibertsitatean, Eskozia Berrian.

**Kalitatea da
gure produktuen
ezaugarri nagusiena!**

**BISITA EZAZU
GURE DENDA**

Industrialdea B 7-8 partzela

**ABLITAS · Nafarroa
KOSTAPREZIOAN**

conservas artesanas
maría Jesús

www.conservasartesanas.com

Gaur egun nola daude herri indigenak Kanadan?

Kanadan 630 jatorrizko herri baino gehiago bizi dira eta bakoitzak bere kultura, hizkuntza eta ohiturak ditu. Lehen Nazioen Batzarra osatzen dute eta Kanadako Gobernuak egindako erroldaren arabera 698.025 indigena dira. Oso egoera txarrean bizi dira. 1980ko hamarkadara arte gobernuak ez zen haiekin bildu. Etnia horiek bizirik daude, baina haien egoera ez da batere erraza mendeetako zapalkuntza jaso dutelako. Hizkuntza eta kultura identitatearen galarak nabarmena dira.

Duela zenbait urte Otawan bizi izan nintzen hilabete batez eta mi'kmaq jendea eta haien kultura pixka bat eza gutzeko aukera izan nuen. Haien baloreetan naturari, ehizari, animaliei eta jendeari errespetua garrantzitsuena da. Hori da belaunaldiz belaunaldi transmititzen saiatzen direna.

Hemengo indigenekin parekotasunik ikusi duzu?

Bai, balore tradizionaletan, baita egungo mendekotasun egoerari dagokionez ere. Haiek, gainera, sozialki ez daude ongi baloratuak. Turismoarekin lotutako ekimenetan baino ez zaie ematen garrantzia, gainerakoan batere ez.

Sistema bitxia bezain zapaltzailea da. Ofizialki indigenatzat hartua izateko ize-na eman behar dute errolda batean eta erreserba batean bizi. Gauza on bakarra da zerga batzuk ez dituztela ordaintzen, beste guztia ez dago haien alde. Kreditu txartela edukitzea edo mailegu bat eskatzea, adibidez, ez da batere erraza haientzat. Haien hizkuntzak eta kulturak zapaltzen zaizkie, egunero, nazio bezala, beste baten menpe daudelako.

DANI BLANCO

Azken hitza: Quebec-Garralda

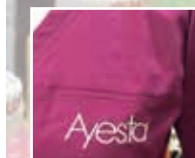
"Quebecen egun hauetan zero azpitik 26 gradu ditugu, edo hotzago. Hala ere, Garraldako etxetzar horietan hotz handiagoa egiten du Kanadan baino! Jendea oso atsegina da. Berhala hasten zaizkizu hizketan kalean eta toki guztietan. Beti daude laguntzeko prest eta interes handia dute Euskal Herriaz. Txarrena da nahiko garestia dela eta oraingoz ez dudala inolako bekarik lortu, baina oso garrantzitsua da niretzat ikasketak *in situ* egitea".

Hala ere, batzuk haien aurka mintzatzen dira, pribilegiadunak direla esaten dute, zenbait zergatatik libre daudelako.

Zer dugu haiengandik ikasteko?

Esanen nuke oso interesgarria dela ikustea nola ari diren lanean. Kontzien-

tzia handia dute eta borrokan ari dira haien eskubideen alde. Bertako askok, esate baterako, uko egin diote zerrendetan izena emateari, eta mugimenduak daude hauteskundeetan parte ez hartzeko. Desobedientzia zibilaren aldeko iritzia oso zabalduta dago. ■

EUSKAL OROIGARRIAK

Harizko brodatu pertsonalizatueta adituak

Kale Nagusia, 16
San Jeronimo, 14
Portu, 14

20003 Donostia · Euskal Herria

© 650 210 339 / 618 094 279 · arkupe2@gmail.com

Agur Obama

Barack Obamak AEBetako presidenten kargua hartu zuenean, barne eta kanpo politika sakonki aldatuko zituela espero zuen askok. Iragarritako promesen artean, gerrekin amaitzeko borondatea zegoen eta askok sinetsi egin genuen.

Gurasoek bere seme-alabarentzat nahi luketeen bikotea da Barack Obama: edukazio onekoa, azkarra, atsegina eta liraina. Hori guztia gutxi bailitzan, dantzan ondo baino hobeto egiten du! Lehen begiratuan enamoratzeko politikaria da Obama, bestela galde diezaietela Bakearen Nobel saria eman ziotenei. Urtebete ez zeraman presidenten karguan jaso zuenean, baina ordurako George W. Bushen hondoratu zuen prestigio yankia berreskuratua zuen Obamaren irribarreak. Presidenteak *flow*-a zuen.

Arrakasta bereziki Europan izan du. Kontinente zaharrak oso elitista jarraitzen du izaten moralki. Sinetsarazi digute "gure" zibilizazioa dela munduko demokratikoena, garatuena eta kulturena. Horregatik, gure eliteak ez zuen gustuko George W. Bush ezjakin, baldar eta alferrentziak zituen formak. Denborak erakutsi du Europa zaharreko herrialdeek ez zutela funtsezko desadostasunik *neoon* belatzen nazioarteko politika gerrazale eta inperialistarekin, baizik eta formekin.

Obamaren nazioarteko politika aurreko administrazioaren jarraipena izan da. Orduko lan-taldeetako pertsona ugari egin dute karrera Obamarekin, bi adibide paradigmatico dira Robert Gates eta Victoria Nuland. Lehenengoa Defentsa idazkari (ministroa) izendatu zuten Bushen agintaldian eta Obamarekin karguan jarraitu zuen 2011ra arte. Nuland, berriz, Dick Cheneyrekin aholkulari gisa izatetik Obamarekin "ministrorde" izatera pasa zen Estatu idazkaritzan (Kanpo harremanetarako ministerioa).

Asier Blas

EHU-KO IRAKASLEA
@AxiBM

Obamak ia *boy scout* baten pare utzi du Bush. Lehenak zazpi herrialde bonbardatu ditu, bigarrenak lau. Baina benetako diferentziak bonben eta aire eraso kopuruari begiratu topa daitezke. Bushen 50 eraso egin zituen droneen bitartez, Obamak 500dik gora

Gauzak horrela, Obamak ia *boy scout* baten pare utzi du Bush. Lehenak zazpi herrialde bonbardatu ditu, bigarrenak lau. Baina benetako diferentziak bonben eta aire eraso kopuruari begiratu topa daitezke. Bushen 50 eraso egin zituen droneen bitartez, Obamak 500dik gora. Agintari demokratarentzat nazioarteko legedia haustea hobby-a ziru dien, bonbak botatzea bezala, 2016an soilik eguneko 72 bonba jaurtiki zituzten AEBek. Bestalde, ez dira gutxi izan babestu edota sustatu dituen estatu kolpeak, kasu batzuetan ez da ezkututzen ere saiatu, CNNn emandako elkarrizketa batean esan zuen Ukrainako erregimen aldaketa beraiek negoziatu zutela (eufemismo ederrak ez dira falta izan noski).

Halere, Ukrainakoak deus gutxi dirudi Ekialde Hurbilean sortu duen anabasarrekin alderatzen badugu. Txiste txar bat balitz bezala, Mendebaldeko hedabideetan AEBetako hauteskundeetan Errusiak izan duen balizko esku-hartzearen inguruko frogarik gabeko konspirazio guztiek lerro-buruak okupatu dituzte; aldiz, frogatuta dauden informazioak baztertu egiten dira era sistematikoan. Isiltasuna nagusitu da Mendebaldeko hedabideetan Clintonen emailek azaldu dutenean sobera jakina zena, hots, AEBek Al Nursa (Al Qaeda) armatu dutela eta bere aliatuak diren Qatarrek eta Saudi Arabiak ISISekin gauza bera egin dutela. Antzera gertatu da filtratu den John Kerry Estatu idazkariaren elkarrizketarekin. Kerryk argi utzi du AEBak burubelarri sartuta daudela Siriako gerran, inteligentzia militarrekin eta muturreko islamismoa laguntzen. Baina urrunago doa, ISIS apropos indartzen utzi zutela aitortu du. Halere, berdin du, Obama *guay* da, eta beraz, lasai asko erabili ahal izan ditu armada eta terrorismoa munduko herrialde subiranoen erregimena aldatu eta Mendebaldearen esanetara jartzeko. ■

Lubakietatik mahaira

Euskalgintzan jakin badakigu euskara normaltzeko gizarte baldintzak ez direla egokienak. Sobera eza-guna zaigu ere euskalgintzaz kanpoko beste horiek –alderdi, instituzio, gizarte eragile edo herritar xumeak izan– asmo horri begira hartzen duten konpromisoa ez dela guk nahiko genukeen bezain sendoa. Horrela jarrai genezake beste hainbat kexu aletzen euskaren normalkuntzaz, baina fokua ez dut “beste horiengan” jarri nahi oraingoan, euskaltzaleengan baizik.

Xede horrekin, Garikoitz Goikoetxearen *Euskara irabazteko bidean* liburutik hartu dut hainbat testigantza, eta interesa piztu didaten gaien artetik bi ekarri ditut lerro hauetara, horrela, liburu horretan elkarriketatu izan diren batzuen kezkek islatuz.

Lehen ideia: bi euskalgintzek –sozialak eta instituzionalak– gainditu behar dute orain arte horiengan nagusitu den elkarrenganako mesfidantza, eta, beste aldeari dagozkion lekua zein garrantzia, elkarri aitortu behar dizkiote. Euskalgintzaren kapitala aktibatu behar da, nolabait, eta, Robert Putnam-en arabera, “gizarte kapitala”-k bi zutabe ditu: “harreman-sare sendoa” eta, hori ehuntzeko, “konfiantza maila altua”. Horien eskutik letozke hurrengo urratsak:

Iñaki Martínez de Luna

SOZIOLOGOA
@imartinezdeluna

Komunikazio egokia garatzeko, lehen-lehenik, ezagutarazi nahi denaren barne egoerak sendoa izan behar du. Ezin da besteen aurrean itxuroso eta erakargarri agertu, izatezko osasunik ezean

alde bakoitzari dagozkion rolak argi definitzea eta, etorkizunerako estrategia orokorra elkarrekin diseinatu eta hori garatzeko, dinamika egonkorra sortzea.

Bigarren ideia: euskalgintzaren ikusgarritasuna, batez ere erdal giroetan, ia

hutsaren hurrengoa dela aitortzea. Euskara eta euskalgintza ez daude gizarte muinean txertatuta; praktikan, ez dira gure herrian zutabe. Eta gizartean ikusezina dena, ez da aintzat hartua izaten; bere predikuek ez dute eraginik.

Komunikazioak badu zeresana gabezia horretan. Egia da hedabide nagusi gehienek ez diotela euskararen unibertsoari arreta egokirik eskaintzen. Baina, ez gaitezen beti “beste horiei” begira jarri. Aitor dezagun euskalgintza era egokian berrantolatzea eta komunikazio eraginkorra bultzatzea “gure esku” dagoela, neurri handian.

Hala ere, komunikazio egokia garatzeko, lehen-lehenik, ezagutarazi nahi denaren barne egoerak sendoa izan behar du. Ezin da besteen aurrean itxuroso eta erakargarri agertu, izatezko osasunik ezean. Epe luzeko komunikazioan ezin da ziria sartu.

Beraz, lehenengo ideia bueltatuz, ekin diezaiozun bi hankako –herritar eta instituzional– euskalgintza koordinatu eta sendoa eraikitzeari. Soilik horrela izango da posible komunikazio eraginkorra lortzea. Horrela baino ez dugu agerian jarriko “gizartean bagarela”. Hortaz, egin dezagun jauzi lubaki-borrotatik kontraste eta elkarlaneko mahaira. ■

blogetan!
BLOG IZARREN BILA

Eman izena!

Antolatzailea:

AZKUE

Laguntzailea:

ARGIA

SARIAK

Bernat Vidal artistaren garaikurra
200€ diru txekia
ARGIA n kolaboratzeko aukera

KATEGORIAK

Kultura / Gizarte eta politika / Aisialdia / Zientzia eta teknologia

Proposatutako zeurea edo gehien atsegin duzun bloga
izena emateko epea: urtarrilak 16 - otsailak 13

blogetan.eus

Poliedroa osatuz

Iñaki Antigüedad

EHU-KO IRAKASLEA

rakurria dut sinplea dena ez dela existitzen, sinplifikatua baino. Mundu konplexua da gaurkoa, inondik ere, likidoa, eta bera eraldatzen joatea helbide dugunon erronkarik handiena konplexua modu eraginkorrean kudeatzea da, norabide zabal argian betiere. Hortaz, orain arte ohikoak izan ez diren behatokiak, ikusmolde-pentsamoldeak eta ekinbideak behar ditugu. Sozio-politikoan behar ere, saretuak, prozesu batera uztartuak, prozesurik gabe ez baita proiekturik.

Ildo horretan, euskal lurretan ari dira bestelako mugimendu sozial zabalak, zeharkakoak, gauzatzen. Gatazkaren ondorioak gainditze bidean ari den Sare eta herriz herri erabakitze esku bidean ari den Gure Esku Dago dira, kasurako, erreferente nagusiak. Komunean dute arazoan aurrean gizarte zibilaren parte-hartzea gauzatze modua, pertsonak helburu esan gabe pertsonak helbide izanez. Olatuen modura dihardute, joan eta etorri, indartsu zein bare, baina etenik ez duen mugimenduan.

Errealitatea poliedrikoa dela barneratuagoa dugu egun, halabeharrez. Ondorioz, prozesuak ere, ezker subiranistarenaz ari naiz, poliedrikoa behar du izan, pentsamolde linealetik urrun, gorpuzkera hori bermatzen dioten aurpegi guztiak uztartuta, pragmatismo eraldatzailearen bidetik. Hortaz, kanpora begira burujabetza prozesuak behar duen nazioarteko ezagutza politikoaz

aparte, barrura begira badago zer uztartua prozesuaren parte sentitzen direnek aukera eta bidea izan dezaten. Politika-eremu berriak behar dira, politika-eredu berriei gain, bestelako arkitectura politiko batean.

Asko esan da instituzioek eta formazio politikoek prozesuan egin dezaketenaz, baita sarri euren arteko disfuntzioaz ere, baina gutxiago gizarte zibilaren protagonismoaz, oso argi baitago aurreko biek bakarrik ezin dutela, kasurik onean ere, gehiengo sozialak behar dituzten aldatketak gauzatu eta modu iraunkorrean bermatu, ohiko lau urteko politika-alditik harago. Bestera esanda, gizarte politikoak kudeatu beharko luke gizarte sozialak sendotutako prozesua. Horretarako parte-hartze kultura etengabe sustatu behar da, arinkeriarik gabe, eta esperimentaziorako aukerak zabaldu.

Gizarte zibilaren kontzeptua den lausoaren barruan, eta horretan sartu ohi diren gai eta zabaleira askotako herri elkarteek gain, badira aparteko garrantzia hartu behar dutenak. Euskal Herrian zabal diharduten gobernu kanpoko ikasketa-erakunde eta behatoki sozio-ekonomikoez ari naiz, era askotako mugimenduei, direnak zein behar direnak, beharrezko ezagumendua eskaintzeaz gain bihar-etziko arkitektura politikoaren diseinuan laguntzaile behar dutenak. Horiek ere osatzen dute poliedroa. ■

Botoia

Edu Zelaieta

IDAZLEA

Botoi gorriaren mamuak zeharkatu zuen gure haurtzaroa, gero eta urrunago dagoen 80ko hamarkadan. Nik orduko gogoratzen dudaren arabera, gerra hotzaren ondorioz, halako botoi gorri batzuk irudikatzen genituen munduko (eta batez ere munduaren) agintari ahaltsuenen bulegoetan. Esan gabe doa, iparramerikarrek egindako pelikulak lagun, errusiarrak hartzen ohi zirela mehatxu nagusizat planetaren hondamen nuklearra ekartzeko.

Haurtzaroaren mamua berriro dit iparramerikarrek eskaini diguten Obamaren eta Trumpen arteko botere-eskualdatzearen ekitaldiak: gizon

zuriaz eta gizon beltzaz gainera, egon da hirugarren protagonista bat: (gizon militar batek eskuan zeraman) larruzko maleta bat.

Ingeleseko Wikipediak agertzen duenez, besteak beste, *the button* izena ere ematen zaio maleta horri. Eraso nuklearra aktibatzeak omen ditu *botoiak*. Kennedyz geroztiko presidente estatubatuar orok eskuratuta izan du maleta, eta karguan iraun bitartean ondo-ondoan eduki izan dute denek. Zer gerta ere.

Trumpen eskuetan dago orain egiazko botoirik ez omen duen *botoia*. Neurez dudaren joeraren kontrara, nostalgia mikorik ere ez dut sumatu. ■

Post-bizitzak

Postfaktiko hitza asmatu zen Trumpen kanpainaren inguruan. Alemaniako Hizkuntza Akademiak (Gure *Euskaltzaindia*) 2016 urteko hitza aukeratu du. Postdemokratiko ere asko erabili da. Thomas Morusek *Utopia* argitaratu zuenetik 500 urte bete ziren 2016an; postutopiko ere izan liteke bizi dugun garaia.

Orri gutxiko liburua da *Utopia*. Irakurleak ez du bertan aurkituko gizarte idealaren irudirik. Liburuaren bigarren zatian deskribatzen den Utopia izeneko uhartean: ez dago jabetza pribaturik. Ez dago pobreziarik. Lana derrigorrezkoa da. Sei orduko lanaldia egunero (utopiarrek; immigranteek gehiago). Gainontzeko denbora neurtuta eta araututa dago; batez ere, ikasteko (etengabeko formakuntzarako aukera). Bigarrenez adulterioan harrapatzen dutenari, burua moztzen zaio.

Aldiz, lapurretaren kasuan, heriotza zigorraren aurka mintzatzen da bidaia-ria. Liburuaren lehen zatian, XVI.go Britainia Handiko errealtateaz mintzo denean, kriminalitatearekin bukatzeko erabiltzen diren neurriak kritikatzeko ditu: "Horrela, lapurrentzako zigor ikaragarriak ezartzen dira (heriotza zigorra) hobe litzatekeenean haien beharrian arduratzea, inor ez dadin lehenengo lapurto eta gero erailtzeko premia larrian suertatu". Oinarrizko beharrak ase dituenak ez du arazotan sartu nahiko, eta gizarte osoak profita-tzen du. Argumentu horri tiraka, Morus oinarrizko errentaren aitzindariatzat jotzen da eta, nire iritziz, hori da liburu osotik gaurko mundurako interes handiena duen mezua.

Oinarrizko errentaren aldekoek beti egin behar diote aurre alferkeriari zaion beldurrari. Existentzia ziurtatuta duenak, egingo luke lan? Edo alferkerian emango luke eguna? Thomas Morusen Utopia uhartean ez dago aukera

Irati Elorrieta

IDAZLEA

Antton Olariaga

hori, lana eta lana ez dena ere araututa daude. Ez dago askatasunik. Utopian ez dago inoiz inor ezer egin gabe. Nire bilaketa zuzena bada, *Otiose* hitza erabiltzen du Morusek. Ez dago tarte librerik Utopian. Arimaren etsaitzat jotzen zen itxuraz ezer egin gabe egote hori. Aisia eta alferkeria nahasten dituzte askok. Alemanez soinu ederreko hitz bat erabiltzen da: *Müßiggang*. Esaera baten arabera, gaitz edo bizio ororen hasiera da *Müßiggang*. Kafkak esan omen zuen gaitz ororen hasiera eta bertute ororen gailurra zela. Eta Kafta ez zen alferra.

Aisialdiak izan ditu bere defendatzai-leak: Kierkegaardentzat, ezer ez egiteko sena ez izatea ez da humanoa. Gaitasun hori gabe barbaroak izango ginatekeela idatzi zuen Russelek. Tschekowek, zoriona ez zela posible. Goethek egun eta ordu ez produktiboetan, beste zerbait egitea gomendatu zuen. Eta hau, errazagoa da esaten egiten baino.

Finlandian aproba egiten hasi dira. Urte hasieratik, zozketaz aukeratu diren 2000 langabek 560 euro jasoko dute hilero, baldintzarik gabe, bi urtez. Lan merkatua sustatzeko esperantza du gobernu kontserbadoreak. Oinarrizko errenta baten erdia izango litzatekeenarekin hasi dira saiatzen. Alemanian ere badago plataforma bat; dirua batzen du eta 12.000 euro bildu dituenean, urtebeterako errenta jasoko duena zozketatu egiten da izena eman dutenen artean. 74 pertsona izan dira gaur arte sarituak. Niri ez zait tokatu.

Orain arte halako errenta batekin bizi izan banintz, nire bizitza nolakoa izango litzatekeen irudikatzen jarri naiz: 11 eta 8 urteko haurrak izango nituzke, 7 eta 4koak izan beharrean. Hiru edo lau liburu izango nituzke idatziak, ez bat. Inpultso egoista hori gainditu ondoren, gure gizartea irudikatuko nuke halako errenta batekin... ■

euskal eskola publikoa

Talde osoaren ahalegina

**aurrematrikula
egiteko epea
urtarrilaren 30etik
otsailaren 10era**

On-line aurrematrikula:
www.hezkuntza.net

ETXERAKO bidean
LIBRE
izan nahidut,
EZ AUSART!

Alabak ahaldundu... eta semeak?

Ez dute berdin bizi kalea neskek eta mutilek, herriaz gozatzeko askeago eta lasaiago sentitzen dira mutilak. Indarkeria jasateko beldurra du emakumeak eta belaunez belaun transmititu egiten da. Batik bat amak arduratzen dira alabari ezer gerta ez dakion zaintzeaz, babestu nahi eta era berean askatasuna eman nahiaren arteko oreka mantendu ezinean. Semeak beste film batean bizi dira. Lasai ateratzen dira kalera, gurasoek ere ez dute uste ezer gertatuko zaienik. Eta beste kontu bat: gizonak dira indarkeriaren eragile, baina semeekin ez da horretaz hitz egiten.

Onintza Irureta Azkune
@oirureta

Lurdes Barragan hernaniarra Auritzen (ez da egiazko izena) ama da. Auritzek 18 urte ditu eta Gasteizen pasatzen du astea, ikastera joan baita. Barraganek eta senarrak etxean beti landu izan dute genero ikuspegia alabarekin. Ikastetxean izandako esperientziak berriz, etxean bizitakoari asko lagundu diola uste du Auritzen amak. Alabak 10 bat urte zituenetik Hernaniko Langile Ikastolan Arremanitz Kooperatibak saioak eskaini ditu sexualitateaz, tratatu onez eta berdintasunaz. 15-16 urterekin Lilleta taldea sortu zuten eskolan hainbat neska-mutilek, Auritz tartean. Emaku-

DANI BLANCO

me izatea zer den jabetuta dago, ez zaio arrotz feminismoa. Haurrak eskolatik zekarren genero ikuspegiaren lanketak eraman zituen bere gurasoak bide berean jarraitzera.

Ikastetxean Arremanitz Kooperatibaren laguntza zuten bitartean etxean zertan ari ziren? Amak erlijioak bere bizitzan izan duen zama azpimarratu du, erlijioak transmititzen duen eredu patriarkala. Erlijioaz gain, gizartea bera ere patriarkala dela gaineratu du. “Gure eguneroko gaiak ziren bekatua, erru sentazioa, zein gaizki portatu naizen, gu zaintzeko gaude...”. Alabari esaten dio zorte handia izan duela, zama hori ez duelako izan, eta amari aldiz asko kostatu zaio eta oraindik ere kostatzen zaio gainetik kentzea. Zamak beldurra eragiten du norberaren barnean eta bel-

durak nahigabe transmititzen dira hurrengo belaunaldietara. Bere alaba bakarrari mutila balitz bezala hitz egiten saiatu da: “Mutilari bezala esaten diot ‘ondo pasa!’, baina beti daukazu buruan ‘kontuz!’ edo ‘estali beti basoa eskuarekin *burundanga* eta horrelakoak dabil-tza-eta’. Ondo pasatzeko esaten diozu baina beti daukazu mezu subliminala prest: ‘kontuz!’, ‘ez etorri bakarrik!’”.

Gorka bakarrik doa etxera, Auritz lagunduta

Pena handiz kontatzen du ondoko pasartea, gurasoen beldurra eta kalera ateratzerakoan mutilen eta nesken arteko aldea agerian uzten du: Auritz zinemara joan zen sagardotegi garaian. Hernanin, sagardotegi garaia esan nahi du jende asko dabilela parranda giroan eta

guztiek ez dituztela tratatu onak praktikatzen. Senar-emazteak eta alaba plazan bertan bizi dira. Ama eta aita etxetik begira zeuden, alaba zein aldetatik etorriko. Halako batean alabak mezua idatzi zion mugikorrera: “Lasai ama, Gorkak esan dit lagunduko didala”. Gorkarekin agertu zen eta ama lasaitu zen. Pena handia sentitu zuen orduan Barragane, mutila bakarrik joango zen etxera, eta alabak laguntza eskatu zion etxera itzultzeko.

Parrandatik datorrenean logelara hurbildu eta iritsi dela esateko eskatua dio alabari. Alabaren gaztaroan ama sena berriz piztu zaiola dio Barragane. Auritz txikia zela, erraz esnatzen zen ama nahiz eta alboko logelan egon. Orain gauza bera gertatzen zaio, alaba gaez ateratzen denean erraz esnatzen

da buruan galdera bat duela, “etorri ote da?”. Ez dio grazia handirik egiten horrela erreakzionatzeak, baina ezin du saihestu. Azkenean, etxera heldutakoan esnatzeko eskatu zion, nahiz eta ez dagoen ziur erabakirik onena hartu duen.

Ama sena aipatu dugu, baina Barragani galdetu diogu egoera horietan aitzak zein jarrera hartzen duen: “Alabak aitari eskatzen badio gauean bila joateko aitzak baietz erantzuten dio, eta nik pentsatzen dut, ‘aitak bila joan behar du ala beraiek moldatu behar dute?’. Aita beti dago bila joateko prest”. Eta aitak zergatik hartzen du jarrera hori, bereziki alabagatik beldurra duelako ala orokorrean gaur egun gurasoek asko babesten dituztelako seme-alabak? Galderak ez du ezustean harrrapatu Auritzen ama, hausnarketa egina du: “Ez dakit zergatik den. Agian, aita edo ama zarenean gehiago beldurtzen zara eta beti txita biltzen zabilta. Baina agian gaur egungo egoerak beldur handiago ematen digu”.

Beldurra sentitzea

Hernaniarrak ez du zalantzarik beldurra barruraino sartuta duela. Kremlera ixten saiatzen da, beti horretan ez pentsatzeko eta alabari askatasuna emateko. Neguan beldur gutxiago izaten du alaba Hernanin ibiltzen delako eta gazte giroa kaxkoan bertan dagoelako, familia bizi den toki berean. Uda konplikatuagoa da, herriz herri jairik jai dabilta bere alaba eta lagunak. Argi dio Barraganez, “pena ikaragarria ematen dit esateak, baina ama naizen heinean beldurra pasatzen dut”. Alabari galdetu izan dio ea berak beldurra pasatzen duen, eta baietz erantzuten dio.

Nolabait esatearren, umea txikia zenean bi heziketa moten artean bat aukeratzen saiatu ziren, edo beldurrean hezi haurra edo bizitzako mila esparrutan aurrera egiteko bultza. Bigarrena aukeratu zuten ama-aitak. Ume-gazteari ahalduntzeko laguntzea garrantzitsua dela uste du Barraganez, nahiz eta bartzuetan oreka aurkitzea ez den erraza. Neurria hartzen ez badu, gaztetxoak mundua irentsiko duela sinetsi dezake, eta jarrera hori ez zaio egokia iruditzen amari.

Whatsapp ez nuela erabiliko baina...

Sakelako telefonoa kontrol mekanismo bikaina da. Hortaz jabetu da Barragan eta whatsapparekin bere buruhaustak

KALEA NIREA AL DA?

María Rodó de Zárate eta Jordi Estivill i Castanyk 70 neska eta mutil elkarrizketatu dituzte Barakaldon, Hernanin eta Gasteizen. Hortik ateratako lana ondokoa da: *¿La calle es mía? Poder, miedo y estrategias de empoderamiento de mujeres jóvenes en un espacio público hostil* (sarean doan dago). Euskaraz emana: *Kalea nirea al da?* Boterea, beldurra eta neska gazteak ahalduntzeko estrategiak etsaitasunezko eremu publikoan. Emakundek diruz lagundutako lana da, eta genero ikuspegia kontuan hartuta, eremu publikoa neska eta mutil gazteek nola bizi eta erabiltzen

duten aztertzen du. Generoak herriak, kaleak eta espazioak bizitzeko modua baldintzatzen du. Ikerketak beldurra zergatik sortzen den eta horrek emakumeek herria edo hiria bizitzekoan zein ondorio dituen aztertu du. Beldurrak emakumeen aurkako indarkeria nola iraunarazten duen azaltzen du. Beldurrak generoa duela azpimarratzen du ikerketak. Neskentzat espazio publikoak etsai giro eta ziurgabetasun handiagoa du mutilentzat baino. Ondorio emozionalak eta askatasun mugatzeak askoz handiagoak dira emakumeentzat gizonentzat baino.

» LURDES BARRAGAN:

“Mutilari bezala esaten diot ‘ondo pasa!’, baina beti daukazu buruan ‘kontuz!’ edo ‘estali beti basoa eskuarekin burundanga eta horrelakoak dabilta-eta”

izan ditu. Xehetasun bat kontatu digu. Whattsappen besteek azken konexioa noiz egin duten ikusteko modua dago. Modu hori kentzea pentsatu zuen, besteek ikus ez zezaten bera noiz konektatzen zen eta noiz ez. Alabak aplikazio hori nola zeukan begiratu zuen eta konektatuta zeukala ikusi zuen. Bada, azkenean ez du deskonektatu, eta hala dio berak: “Telefonoa kontrol modua da eta lasaitzeko modua ere bai. Agian, alde txarrak gehiago ditu”.

Bikote harremanak, kalea bezain arriskutsu

Arremanitz Kooperatibako kide Axier Bagliettorekin espazio publikoa, gaz-

AXIER BAGLIETTO, SOZIOLOGOA**“SARRITAN SEMEEI EZ ZAIE EZER ESATEN, EDO ESATEKOTAN, NESKAK BABESTEKO”**

Axier Baglietto soziologoa Arremanitz Kooperatibako kidea da eta Urola bailarako Harremonak egitasmoko zuzendaria. Azkoitia, Azpeitia eta Zestoako ikastetxe guztietan sexualitatea, parekidetasuna eta tratu onak lantzen dituzte, batez ere ikasleekin. Hiru herrietako udalek diruz lagundutako programa da Harremonak. Bagliettok hainbat guraso ezagutu du eskaini dituzten hitzaldietan, eta batik bat, bi indarkeria kasu tarteko bereziki egindako lan saioetan.

Nola bizi dute gurasoek indarkeria beraien alaba-seeengan, eta nola jokatzten dute?

Gurasoentzat hitzaldiak-eta antolatutako izan ditugu baina gutxi etortzen dira. Sexu erasoren bat gertatu denean berriz, eta Azpeitian bi gertatu dira (17 urteko neska batek sexu eraso saiakera jasan zuen eta Azpeitiko futbol zelaiko nesken aldagelen horman zuloak aurkitu zituzten), lanketa berezia egin dugu.

Bi saioak oso aberasgarriak izan dira. Normalean amak etortzen dira, nesken amak, mutilen gurasoek ez dute kezkarik sentitzen. Indarkeria kezka iturri da guraso batzuentzat, besteentzat baino gehiago, baina “zerbait egin beharra dago” esatera ez dira iristen, zerbait gertatzen den arte. Ez dira neurriak hartzen, ez dute esaten: “beharbada hasi beharko nuke ikusten ea nola daraman gai hau nire alabak/seeameak”. Ez da hitz egiten gertatu arte eta orduan izutzen gara eta laguntza bila goaz.

Beldurra sentitzeak zein ondorio du gurasoen jarreretan?

Nagusiki bi aukera daude beldurraren aurrean. Bata da beldurrak beldur aurrea egitea. Bestea da kikiltzea, askatasuna mugatzea, atzera egitea. Oraingoan, horrelakoak gertatu egingo dira, gainera guk ezagutzen ditugunak baino askoz gehiago eta anitzagoak dira. Lana ez da hasien beldurrari ezin eutsita gaudenean edo gertaera batek eztanda egiten duenean, lehenagotik baizik.

Familian gaia asko ez dela lantzen diozu, baina nola ez da landuko bada, gurasoak kezkatuta baldin badaude?

Landu bai, baina eremu partikularrean. Kontua da nik nola saihestu nire alaba arriskutik aldentzea. Beldurretik eta nik bakarrik zer egin dezaket? “3:00etan etorri eta lagunduta; telefonoa beti piztuta eduki; deituiozu hari...”. Erasoa saihesten arrakasta izango duzu ala ez, baina batez ere, beldur jarrera indartzen ari zara. Horrelako egoerak normalak direla onartzen ari gara, hori da gaia isiltasunean gelditu izanaren ondorioa. Aldiz, potentzialitatea hartzen du mahai gainean jartzen badugu eta aurre egiten badiogu.

Arazo soziala da, kontua ez da nire alabari zer gertatu zaion, erasotzaile hark zer egin duen. Denoi dagokigu honetaz hitz egitea.

17 urteko neskari eraso ziotenean gurasoekin egin zenuten saioa aberasgarria izan zela esan duzu.

Erasotzailea kanpotarra zen. Gurasoen saioan ikuspegi bat nagusitu zen: kanpotarrak dira, orain ari dira horrelakoak gertatzen... Kezka, beldurra, angustia sumatzen zen. Baina halako batean, amak jaietan eta gauetan emakume bezala jasadako indarkeriaz hitz egiten hasi ziren. Auzoko hura zela erasotzaile, eskolako hura. Bat-batean beste giro bat sortu zen. Konturatu ziren beti gertatu direla horrelakoak eta beti isildu direla.

Gurasoek zein aterabide proposatzen dituzte?

Zigorra eta kontrola. Erasotzaileak zigortu, kastratu, egin beharko dira eta balizko erasotua kate luze batekin lotu beharko dugu.

Gurasoak arriskua kalean kokatzen du. Zuk diozu indarkeria familian eta bikote harremanetan ere bizi-bizi dagoela.

Iruñeko jaietan alabari zer gertatuko kezkatuta daude gurasoak, ez dira konturatzen bikotean edo beste giro batean egoera okerragoa jasan dezaketela edo jasaten

ari direla. Agian, gurasoak ari dira pentsatzen, “zein ondo, mutila edukita parranda gutxiago egingo du”, eta beharbada indarkeria izugarria ari da jasaten bikotean.

Mutilekin egiten denak, edo hobe esan, egiten ez denak kezkatzen zaitu.

Zuk zure alaba kalera ateratzen denean zer esaten diozu? Kontuz, kontuz, kontuz... Eta semea zerbait esaten al diozu? Sarritan mutilei ez zaie ezer esaten, edo esatekotan, neskak babesteko. Garrantzitsua goa izan daiteke ordea, mutil taldeetan dituzten jarreraz galdetzea. Ea neskekiko jarrera desegokirik ikusten duten, nola sentitzen diren egoera batean aurre egin ahal izateko. Konplize ez izatearen garrantzia azpimarratu behar da, neskenenganako enpatia sentitzen lagundu behar zaie.

Erasotzaile guztiak gizonak dira, zerbait egin beharko dugu, ezta? Indarkeria egoerak gertatzen direnean, egia da zaila egiten zaigula nola jokatu asmatzen. Erasotzailea edo konplizea zigortzen ikasi dugu, hari maitasuna ukatzen, lotsagarria dela esaten. Horrela jokatuta bideak ixten ditugu. Noski, semea egin duen horren ardura osoa eskatu behar diogu, baina agian ezin diogu maitasuna ukatu, ulermena ukatu.

Zein aholku orokor ematen diezue gurasoei?

Helduok garelako eredu esaten diegu. Indarkeriari aurre egin nahi badiogu, garrantzitsua da ikustea gazteek nolako harremanak bizi dituzten gertuko eremuan, familian. Hausnartu behar dugu familian eta haien heziketan nola kudeatzen dugun autoritatea, gatazkak, mugak maitasunez jartzen ditugun ala ez, gure burua zaintzen dugun ala ez, mehatxuak, xantaiak, kontrola onartzen dugun ala ez.

Bide onetik goazela uste al duzu?

Gaur egun honetaz hitz egitea izugarrizko lorpena da. Mendetako isiltasuna hausten ari gara. Hedabideetan eta inguruan aterratzen ari da eta hori sendatzen hasteko lehen pausoa da. Prozesu baten hastapenetan gaudela esango nuke.

teak eta beldurra landu dugu (ikus 25. orrialdeko atala) eta esan digu gurasoen kezka nagusia alabak eremu publikora ateratzea dela, baina indarkeria mingarriena eta etengabekoa familian eta bikote harremanetan bizi dutela. Auritzen amari galdetu diogu ea alor hori landu duten etxean. Beste pertsona batekiko menpekotasuna zer den landu zuten alabarekin txikiagoa zenean. Alkoholikoaren adibidea erabiltzen zuten azaltzeko: menpeko bihurtu zaitu, ondoan behar duzu, kontrola galdu duzu. Autoestimua zer den azaldu zioten alabari, “zuga ziurtasunik ez baduzu, burua bere tokian ez badaukazu, munduko neskarik politena izan zaitezke eta sudurrean atera zaizun granoa drama bat izan daiteke”. Gaizki tratatutako emakumea, indarkeria, zer den adierazteko herriko adibide errealak kontatzen zizkieten.

Semeekin ez al dago ezer lantzeko?

Barragani mutilez hitz egiteak beldur pixka bat ematen dio, berak semerik ez duelako. Hala ere, gaia atera izan da lagunartean eta berak semeen gurasoak lasaiago sumatzen ditu, arrisku gutxiago dutelako. Alabaina, Auritzen amari

Emakunderen kanpaina honek gurasoak izan zituen gogoan. Sarri neskak eta mutilak berdin hezten direla uste bada ere, kanpainako mezuek bestelakoa adierazten dute.

biktima ere izan daitezkeela, batez ere umetan. Barraganez gogoan du lagun batek kontatu ziona. Helduek haurrei egiten dizkieten gehiegikeriez hitz egin zuten ikastetxean. Etxean, mutikoaren amak gaia atera zuen eta semeari hasi zitzaion esaten ezezagunekin ez joateko eta abar. Semearen erantzuna, “hori neskentzat da, ama”. Eskolan haur denei berdin kontatu zieten baina ume hark ez zuen beretzat hartu. Gaur kezkatuta igaro zuen umeak eta amak zalantza agertu zuen: “Agian oso bortitz hitz egin diot, baina mutikoa delako ez zaiola ezer gertatuko uste du, laino batean zegoen”. Eta Barraganez: “Mutilak babestuago sentitzen dira”. ■

iruditzen zaio semeekin haien jarrez gutxi hitz egiten dutela. Gurasoek ez omen dute hain argi semeekin gaia landu behar den ala ez, horrelako gogoetak dituzte: “Mutilak direlako ‘sanbenitoa’ jarri behar al diegu?”, “Mutilak direlako neskak gaizki tratatuko dituztela adierazi behar al diegu?”. Barraganez ustez, semeen gurasoek badute ardura, baina batzuetan guraso artean semeen gaia lantzea delikatu izaten omen da. Mutilak erasotzaile bihurtzen dira, baina sarri ez dira konturatzen gizonen

Gazteraiki topaketak

TEORIATIK PRAKTIKARA, PROIEKTU BERRIAK LANTZEN

Gazte mugimenduek praktikarako salto kualitatiboa eman dute. Urtebeteko lanak proiektu berriak jarri zituen mahai gainean abenduko bigarren asteburuan Barañainen eginiko Gazteraiki topaketetan. Euskal Herri osoko mila gazte bildu ziren gazte mugimenduek eman beharreko hurrengo pausoak aztertu eta ondorioak ateratzeko. Bertan zer hitz egin zuten eta aurrera begira zer asmo duten kontatu digu Xalbador Ramirezek.

Iosu Alberdi Atxurra

@atxurraa

ARGAZKIA: TOPATU

Lana hamabi talderen artean banatu dute: sorkuntza, lana, komunikazioa, kirola, jai ereduak, gaztetxe mugimendua, feminismoa, euskara, etxebizitza, elikadura burujabetza, hezkuntza eta autodefentsa. Bakoitzak bere bidea eginenez, eztabaidak identifikatu eta proiektu posibleen inguruan lan egiteko.

Topaketen jatorriaren bila hasteko urtebete gehiago egin behar da atzera, 2015eko abenduaren 19ra. Orduan, Añorgako Firestone lantegi berreskuratuan proiektu ezberdinetatik iritsitako 60 gazte inguru bildu ziren. "Alternatiba erreala" sortzearen aldeko apustua egin zuten gazteek.

Hilabetetako lanaren ostean, urrian "transbertsalitatearen eguna" ospatu zuten, lan talde bakoitzak aurrera eramantzen proiektuen berri emateko. Abenduan Barañainen landuko zutenaren oinarria. "Parte hartzaile guztiek zein proiektuen gainean eztabaidatuko zuten jakitea nahi genuen", dio proiektuaren lehen egunetik lanean aritu den Xalbador Ramirezek.

Denbora horretan "onerako eta txarrerako" taldeak autonomoak izan

dira, Ramirezek dioenez. Bakoitza bere erritmoan eta bere beharren arabera mugituz. Feminismoaren inguruan aritu den taldeak bost lagun inguruko lau azpitalde izan dituzte eta beste batzuek lau partaide guztira. "Antolaketa ereduaren inguruan badugu zer hausnartu", dio, "horizontaltasun horretan dauden gauza on eta txarrak kontuan izateko".

Ramirezen arabera: "Ez genuen nahi eztabaidak bakarrik egingo litzuzkeen proiektu bat, horrelakoak aurretik egin dira". Bi oinarri nagusi hartu zituzten hasieratik: autogestioa eta gazteak. Gazte mugimenduak aisialdiaren eta kultur gintzaren inguruan mugitu dira eta beste esparruetan ere "autogestioaren bidetik" lan egitearen alde egiteko beharra azpimarratzen du. Proiektuaren beste hanka gazteak dira eta beraien beharren arabera antolatzea ezinbestekotzat jo dute: "Gazteok baditugu behar espezifiko batzuk. Horrela, gazte botearearen eraikuntza gure bizitza ekonomiko, kultural, sozial eta politikoak gure gain hartu eta errespetarazteko prozesua dela deritzogu".

Proiektu zehatzak, behar zehatzetarako

Lantalde bakoitzak bere proiektuak abiarazi ditu, guztira hemezortzi. Hauen errepasoa egitean Ramirez izan dugu gidari:

• **Gaztetxe mugimendua:** aisialdian eta kulturen zentratu izan dela azaldu dugu lehenago, horregatik hau "birdefinitzeko" taldea sortu zen. Horretarako gazte mugimendu guztiari zuzendutako urratsak eman nahi dituzte, oinarrian dauden kultur mugimenduetatik abiatuta. Elikadura burujabetza: askotan gizar-tean, baita gazte mugimenduetan ere, elikatzeko era albo batera uzten da, ez-jakintasuna edo erosotasuna medio. Horregatik, lan talde horrek Euskal Herriko nekazarien gida jarri zuen helburu gisa. Gazte mugimenduen inguruan egiten diren ekintzetan elikadura burujabetza bermatzeko proiektua da. Bertan modu jasangarrian ekoizten duten nekazarien zerrenda egin nahi dute. Helburua bikoitza da: nekazari gazteak saretu eta gazteak kontzientziatu.

• **Etxebizitza:** honen inguruan bi proiektu nagusi sortu dira: emantzipazio bu-

legoak sortzeko gida eta etxegabeon etxea. Lehenak, problematika honek gainontzekoekin duen lotura estua kontuan izanik, emantzipatzen laguntzeko gida izan nahi du. Idatzita egon arren, erabilera egokiaren bila dabilta, esku egokietan jarri eta lanari ekiteko. Etxegabeon etxeak ere bide beretik jotzen du, webgune baten bidez (etxegabeonetxea.eus) gaiaren inguruko dinamika eta proiektuak saretzeko.

• **Euskara:** “zapalduen hizkuntza” hitzak erabili ditu euskalduntze gida sortu duen taldeak hizkuntza definitzeko. Hau ere jada idatzirik dago, tresna erabiltzeko modu egokiena aurkitu zain. Euskal Herri borrokalariaren oinarrietako bat euskara da eta horretarako hizkuntzarekiko jarrera aldatzeko beharrean dago mugimendua, egileen ustez.

• **Feminismoa:** lan horretan barneratu den lan taldea izan da guztietan handiena, “iraultzaren lurzorua” behar duen pentsaera. Hiru hanka izan dituen lana egin dute: gaiaren inguruko plataforma birtuala, talde osasun gida eta udaleku feministak. Plataforma birtualaren bidez baliabide pertsonal eta materialak bildu nahi dituzte, hausnarketarako eta eztabaidarako foro batek lagundua. Barañainera proiektu zehatzik gabe iritsi arren, bertatik atera zen aurrera egiteko taldea, Euskal Herriko eragile desberdinak batzeko.

• **Talde osasun gidak xede garbia du:** “**Militantzia eredu jasangarria**”. Gazte mugimenduetan sortzen diren arazoan erantzunak batu nahi dituzte bertan. Bestalde, udaleku feministak daude, neska gazteak bildu eta “espazio feministak sortzeko” gurekua. Oraindik data zehatzik ez izan arren, jada proiektua prestatzen ari dira.

• **Jai ereduak:** jaietan ere “borroka” egin behar dela azpimarratzen da askotan. Horretarako taldeak jai herrikoia goen alde apustu egin nahi du, kontsumo ereduetatik at. Jai herrikoien konpromisoen gida sortuko dute, zortzi esparru bereganatuko dituenak: musika, euskara, parte-hartzea, ekoizleak, zaborra, harremanak eta erasoak, kontsumo ereduak eta borroka. Eredu horietako bakoitzak dekalogo bat izango du, jai batzorde edo gazte konpartsek “eraldaketa tresna” gisa erabili dezaten.

• **Kirolak:** Gizartearen barruan zeresan handia ematen duen jarduerak da honakoa, batez ere gazteen artean. Hori kon-

tuan izanda Soin Hezkuntzako Euskal Erakundeko (IVEF) fakultateko ikasle talde bat lanean jarri da. Kirol arloan eztabaidarako oinarri izango den txosten bat kaleratu nahi dute, eredu alternatibo bidez espazio seguruak sortzeko helburuarekin.

• **Lana:** Gazteen ardura handienetako bat bihurtu da azken urteetan. Gero eta egoera prekarioagoen aurrean daude gazteak. Lan taldeak Hipotekagatik Kaltetutako Plataformaren antzeko ereduak erabiltzearen alde egin du, baina lan mundura eramanda. Lan baldintza txarren aurrean saretu nahi du, sindikatu gabeko langileak babestu. Adibidez, jada martxan den Iruñerriko Autodefentsa Laboraleko Mugimendua eta bestelako gazte prekarioen espazioak marko komun batean elkartuz, autonomoki lan eginez, baina interes komunekin. Gazte prekarietatearen aurkako mugimendua sortu nahi dute, kontzientzia zioa helburu.

» Lantalde bakoitzak bere proiektuak abiarazi ditu, guztira hemezortzi

» **XALBADOR RAMIREZ:**
“Bi oinarri nagusi hartu zituzten hasieratik: autogestioa eta gazteak”

» “Lehen urrats handia da gazte boterearen eraikuntzan aurrera egiteko”

Topaketetara gerturatutako gazteak, "Gu geu gara alternatiba" liburuxka eskuetan dutela.

• **Sorkuntza:** "Kulturaz gozatzeko" eredu berrien bila abiatu zen Firestonetik talde hau. Bi hanka musika, artea edo ikuskizunez gozatzeko: kultura askea eta autogestioa. Bi aldetako lana da ikuskizunak sortzea, antolatzaile eta sortzaileena. Biek eskubide eta betebeharrak dituzte. Horretarako praktika onen gida bat behar dela uste dute. Halere, taldeak martxan duen proiektu nagusia sortzaileen saretzea da, Euskal Herriko sortzaile autogestionatuak bilduko dituen. Bestetik, kulturaaskea.eus ataria tresna gisa nola erabili aztertu zuten.

• **Hezkuntza:** etorkizunaren oinarri denak ere talde propioa izan du. Kasu honetan jada sortuak dauden mugimendu eta proiektuez aritu dira topaketetan, "sakontzeko". Eskola kolektiboak eratze-ko proposamena martxan da, "ikuspegi askatzailea garatzeko asmoz". Nazio eraikuntzara eta jendartearen eraldaketara zuzendutako proiektu errealeak

dira xedea, bi terminoak unibertsitatearekin lotuz. "Ikuspegi konkretuetatik orokorretara". Ikerbiltza joango litzateke honekin lotuta, "ezagutzatik boterea egituratzeko" sortu nahi duten ekimena. Ikerketek proiektu eraldatzaileetan eragin dezaketen bultzada kontuan izanik, hauei balore politikoa eta praktikoa eman nahi diete. Unibertsitateko azken mailetako ikasleak ikertzaile bihurtuko dira horretarako.

Ikerketa laborategia ere sortzeko asmoa dute, "proiektu guztiz berria, gazte kolektiboak dituen beharren gainean hausnartzeko duena". Joxemi Zumalabek herri mugimenduekin egiten duen bideetik, arazoak aztertu eta konponbideak bilatzeko tresna izango da. Helburu garbia du: analizatu, epe labur-ertaineko hutsuneak identifikatu eta mugimendua sendotu.

• **Autodefentsa:** gazte mugimenduen proiektuak defendatzeko landu da. Proiektu zehatzik oraindik martxan ez dagoen arren, helburu zehatza da: "edozein eratako erasoaren aurrean defendatzea".

• **Komunikazioa:** Eginiko guztia komunikatu beharra dago eta horren inguruan hausnartzeko beharra zuten Barañainen. Komunikazio taldeak Topatu identifikatu du tresna nagusi gisa eta eskualde edo herri mailako proiektuekin saretzeko bideen bila aritu dira. Horrekin batera gazte telebistaren sorrera etorriko litzateke, sarearen bidez zabaltzeko.

Halere, Barañainen izan zuten eztabaida handiena militantzia komunikatiboaren figuraren ingurukoa izan zen: "Komunikazioa guztion ardura da, ez da profesionalizatu behar den zerbait". Komunikazio arloko militantziari ematen zaion balorea kontuan izanik, jarrera komunikatiboa sustatzea ezinbesteko ikusten dute taldean aritu direnek. Era horretan proiektu propioei atak irekiz.

Aurrera begira

Gazteraiakiko asanbladak aurrera jarraituko du, bide beretik, sortu diren ildoetako babesa emateko, laguntza eskaintzeko. Etorkizunean topaketa berri batzuk, bide berriak irekiko dituztela pentsatuz, espazio berrien bila.

Urtebeteko "prozesu konplexuari" balorazio positiboa egin diete. Molde berriak probatzeko erabili duten prozesua izan da gazteen ustez, "arriskatzuz" egin

dutena. Aurrera begira bide beretik jarraitzeko asmoarekin, akatsetatik, baina bereziki asmatu duten puntuetatik abiatu nahi dute.

Proiektu hauen helburua erabakiak hartzeko tresnak sortzea dela dio solaskideak: "Lehen urrats handia gazte boterearen eraikuntzan aurrera egiteko. Garbi genuen Barañaingo topaketak ez zirela ezeren amaiera izango". Esparru guztietan norabide honetan lan egiteko asmoa dute. Horretarako tresna gehiagoren beharra ikusten dute, "hauekin ez da nahikoa". "Filosofia honen alde egin behar dugu, epe luzearako proiektuak sortzeko, aisialditik eta kulturagintzatik harago", dio. Arrazoi hauengatik jarri zuten "gu geu gara alternatiba" leloa, "benetako alternatiba gazte mugimenduen baitan dagoelako". Aurrera begira, "herri eta gazte boterea" kontzeptuen bidez aldaketaren alde egin nahi dute.

"Gazte eta herri boterea erdigunean jarriko duen borroka eredu baten beharra ikusten dugu eta gero eta argiago dugu nondik, norekin eta nola jo. Antolatua gaude eta kontzientzia gehiagoarekin", dio Ramirezek. ■

50 urte bidean

0 urtetik 16ra bitarteko Hezkuntza

MATRIKULAZIOA

Urtarrilaren 31tik otsailaren 10era

Egia auzoa, 11 · Galdakao

☎ 94 456 02 64

www.eguzkibegi.eus

Sérgio Henrique Faria eta
Mikel González-Eguino,
BC3ko egoitzan, Leioan.

“Artikoan izotzik gabeko uda izateak Parisko Klimaren Akordioaren helburuak lortzea zailduko du”

Unai Brea
@unaibrea
ARGAZKIA: ARITZ LOIOLA

Ikerketa egiteko Artikoari begira jartzea erabaki zenuten 2013an. Zergatik du hain garrantzi handia han gertatzen denak klima aldaketaren bilakabidean?

Mikel González-Eguino: Garai hartan jakin genuen 2012an Artikoko itsas izotzak atzeraldi izugarria jasan zuela udan, ustekabekoa. Horrek alarma

BC3, klima aldaketa aztertzen duen EAEko zentroko ikerlariak kalkulatu dute udan Artikoko izotz guztia urtzeak –mende erdirako iragarrita dagoen fenomeno– uste baino zailago bihurtuko duela klima aldaketaren aurkako nazioarteko akordioak betetzea. Ikerlanean parte hartu duten Mikel González-Eguinok eta Sérgio Henrique Fariak azaldu digute zergatik.

eragin zien zientzialariei. Guk ikerketa hasteko beharra sumatu genuen Artikoko gertakariak planeta osoko klimari eragiten diotelako, eta ez bakarrik hartz zuriaren habitatei eta abar.

Sérgio Henrique Faria: Esan izan da udan Artikoa urtzeak abantaila batzuk ekarriko lituzkeela: ontzientzat bide be-

rriak, itsaspeko baliabideak ustiatzeko aukera... Baina zer ondorio global izango du urtzeak. Zehazkiago, zer gertatuko da albedoarekin?

Zer da albedoa?

SHF: Eguzkitik datorren erradiazioa berriro espaziorantz islatzeko gaitasuna.

INOIZ BAINO IZOTZ GUTXIAGO

Erregistroak daudenetik –erabat f datzeko moduko lehenengoak 70eko hamarkadakoak dira– ez da egon orain bezain izotz gutxiko negurik Artikoan. “2012an udako galera handiagoa izan zen”, azaldu digu Sérgio Henrique Fariak, “eta udako erregistrorik baxuena ordukoa da oraindik, baina hein handi batean izotza eskualde beroagoetara eraman zuen ekaitz baten ondorioz gertatu zen hura”.

Aurten, berriz, udako atzeraldia ez da hain handia izan, baina neguko berreskuratzea inoizko motelena izaten ari da. “Ezohikoa da eta zergatia ez dugu argi. Beharbada beroketa globala bera ari da eragozten izotza bueltatzea. Seguru dakiguna da horrek zerikusia duela Europan jasaten ari garen klima gertakari muturrekoekin: hotz handiegia, ekaitzak...”.

Eta izotzak du gaitasunik handiena. Ur-tuz gero energia gehiago xurgatzen du Lurrak, eta horrek beroketa dakar. Beroketak, berriz, urtea areagotzen du. Elkar elikatzen eta azeleratzen duten prozesuak dira.

MGE: Izotza galdu ahala, aukera gehiago dago izotza azkarrago galtzeko. Klima aldaketa aztertzen duen nazioarteko zientzialari taldeak, IPCCk, iragarritako baten izotzik gabeko lehen urda 2040 eta 2060 artean izango dela Artikoan. Lehen uste zuten hori ez zela mende amaierara arte gertatuko, baina azken urteetako datuek erakutsi dute prozesua askoz arinagoa izango dela. Datu horiek ni neuegiten ari nintzen lanarekin erkatzea erabaki nuen, jakiteko Artikoko albedoa gutxitzeak nola eragingo dien klima aldaketa arintzeko ahaleginei.

Ikerketaren emaitzak argitaratu berri dituzue. Ondorio nagusia da ahalegin horiek, gaur egun Parisiko Klimaren Akordioan aurreikusita daudenak, are handiagoak izango direla uste baino.

MGE: Bai. Gure artikuluaaren mezu nagusia da joera mantentzeak eta hamarkada gutxi barru Artikoan izotzik gabeko udak izateak inpaktu handia izango duela berotegi-efektuko gasen emisioen murrizketari dagokionez. Emisioak zero izateko unea bost eta hamabost urte bitarteko aurreratu beharko litzateke Parisiko Akordioan jasota dagoen helburu nagusia lortzeko: tenperaturaren igoera globala ez dadila izan bi gradutik gorakoa. Eta klima aldaketaren ondorioak arintzeko erabili beharko den dirutza %20 eta %60 bitartean handitu daiteke.

Zuen ikerlanaren ondorioek kutsu “politikoa” dute, nolabait.

MGE: Nik parte hartu dudana ikerlanetan

“Gure ikerketak larritasuna eman dio klima aldaketaren arazoari, ikusten ari baikara ez dagoela hainbeste denbora”

hau da ondorio garrantzitsuenak dituen. Esaten ari garena kezagarria da, eta jakin egin behar da.

SHF: Ikerketa honek larritasun handiagoa ematen dio arazoari. Nik ez nuen espero emaitza hain gogorra izango zenik. Diskurtsoa beti izan da “oraindik denbora dago”. Bada, ikusten ari gara ez dagoela hainbeste denbora.

MGE: Guk ez diegu politikariei zuzenean ahalegin handiagoa eskatzen, baina jakinarazi egin behar diegu gure ikerketaren ondorioen arabera Parisiko Akordioaren helburuak lortzea ez dela hain erraza izango. Beroketa globala bi gradutik behera mantentzeko helburua aipatu dut, baina gainera Hitzarmenak dio ahal den neurrian tenperatura igoera 1,5 °C ez gainditzen saiatu behar gara. Gure ondorioak argiak dira: hori lortzea dagoeneko ezinezkoa da emisio negatiborik gabe. Hau da, atmosferatik karbono dioxidoa kenduta.

Nola?

MGE: Gaur egun dauden modu bakoitzak dira, batetik, basoberritze masiboa –zuhaitzak landatzea haiek karbono dioxidoa xurga dezaten–; bestetik, karbono atzemate eta biltegitratzea izeneko

teknologia, oraindik zenbat kostatuko zaigun ere ez dakiguna, ez baitago hori egiten duen plantarik munduan; eta hirugarrenik georingeniaritza, bide arriskutsua, planetaren geologia eraldatzen duen heinean.

Hiru bideak izan dira oso kritikatuak ekar ditzaketen ondorioengatik, eta benetan funtzionatuko ote luketen ere zalantzan jarri dute askok.

MGE: Hala da. Edozein kasutan, horiek 1,5 graduen muga ez gainditzeko neurriak lirateke. Garrantzitsuenak bi graduena ez gainditzeko da, eta horretarako emisio murrizketa azkar hasi beharko litzateke.

Hori guztia jakinda, zer iritzi duzue urteroko klimaren gailurren eta gainerako ahalegin diplomatikoen erritmoaz?

MGE: Hasteko, gogoan izan behar da azken gailurra, Marrakexekoa, Donald Trump presidente aukeratu zuten une berean egin zela, eta horrek zaildu egin zuela han zeudenek behar bezala negoziatzea. Nik uste dut arlo askotan aurrerapauso asko egiten ari direla eta hori ontzat jo behar dela, baina ez dugu emisioak murriztea lortzen, eta hori da gakoetako bat. Arazoak askoz azkarrago egiten du aurrera erantzunetik baino, eta noizbait aldatu egin beharko da joera hori. Borondate politikoa behar da, eta ez hori bakarrik, baita herritarren sostengua ere.

SHF: Dena den, gu baikorrak gara. Motel gabilta baina azkenean irtenbideak aurkituko ditugu, hasiera batean nahiko genituzkeenak ez izan arren. Hobe izango zatekeen egoera honetara iritsi ez izana, baina behin iritsita zer? Bada, garestiagoko izango da, baina konponbidea aurkituko dugu. ■

Julia Sallabank, guerneseyera hiztuna

“EZ GARA BESTERIK GABE INGALATERRAKO PARTE BAT, GUZTIZ INGELESTUA”

Zure “*It’s cold!*”-ari, “Hotza!” erantzun dio Londresko SOAS Unibertsitateko irakasle Julia Sallabank (Amersham, Ingalaterra, 1960). Gasteizen izan zen urtarileko hotzean Oihaneder Euskararen Etxean, *Hitz Adina Mintzo* ikastaroaren barnean. Mantxako kanalean den Guernesey uharteko hizkuntzaz jardun zuen, guerneseyeraz, alegia.

Miel A. Elustondo

ARGAZKIA: ZALDI ERO

Ez genuen Mantxako kanaleko uharteen berririk, ez genekien guerneseyera baze-nik ere. Zein du egoera?

Gauza jakina da zer den hizkuntza baten bizigarritasuna, eta horri denaz bezainbatean, guerneseyera desagertzeko arrisku gorrian da. Ez da 45 urtez beheko guerneseyera hiztunik. Onenean, haur bat edukiko duzu guerneseyeraz dakiena, baina ez du norekin hitz egin. Guerneseyeraz aise mintzatzen diren hiztun bakarrak, bakanak, 70 urtetik gora dira. Bada multzo handi bat, 50-70 urte artean, guerneseyera burmuinean gordea daukana; alegia, aditu zuten gaztetan, nahiz eta ez ziren egiaz guerneseyeraz mintzatzera heldu. Konprenitzen dute. Horien artean bada multzo bat guerneseyera biziberritu nahi duena, hizkuntza berrakibatatu, eta horretan da lanean. Nire iduriko, horiek dira hizkuntzaren geroaren esperantzarik handiena, zeren eta inoiz jakin zuten guerneseyeraz, eta orain burmuinean sartua daukate, azalera ekarri besterik ez dute egin behar. Bestalde, hizkuntza baliatu nahi dute, lagun eta adiskideen artean. Ez dira ari, besterik gabe, denborapasa.

Badute guerneseyerak, eta guerneseyera hiztunek, inolako lege babesik, hizkuntza politikarik?

Nekez. Hizkuntza politika batek, hizkuntza zeinahi dela ere, dirua esan nahi du, eta aitortza, eta horri denaz bezainbatean, Guerneseyn ez dugu deusik. Are gehiago, askok usteko dizu frantsesa dela bertako hizkuntza ofiziala, XX. mendearen hasmenta arte frantsesa izan zelako irakaskuntza hizkuntza, “zibilizazio hizkuntza”, eta haren ondoan, tokiko hizkuntzak “frantses eskasa”-ren sinonimotzat zituzten; alegia, uste zuten soroetan lan egiten zuten nekazariak beste inork ez zuela erabiltzen guerneseyera.

Prestigiorik ez guerneseyerak...

Pentsatu ere ez! Alabaina, duela hainbat mende Gillen Konkistatzailearen hizkuntza zen. Normandoen hizkuntza, beraz, horretaz harro baikin. Orain doi-doi alderantzira da, Guerneseyn bertan. XIX. mendean hainbat jendeak Britainia-tik Kanaleko uharteetara jo zuen, epelago egiten zuelako, eta merkeago zelako han bizimodua. Napoleonen gerlak eta gero, soldadu pentsiodunek ez zuten aski diru Ingalaterran bizitzeko, baina aski ongi bizi zitezkeen Kanaleko uharteetan. Erdi mailako gizarte klasea sortu zen, eta ondotik, goi mailakoa, eta haiek goitik behera begiratzaren zieten uhar-

tekoei. Hortik nekez etortzen ahal da “beheko” horien hizkuntzaren gorantzari. Prestigiorik ez, alegia.

Hiztunak baditu oraindik guerneseyerak, esan duzun.

Ez dut uste sobera berandu denik. Man uhartean, konparazio batera, gauza ikaragarria gertatu da: 1974an galdu zen han azken hiztun jatorra, eta egun, 200 edo 300 hiztun trebe izango dira, eta beharbada, 700 bat papurren bat dakitena. Eta uste dut gu ere, antzeko gabiltzala. Betiko galdu baino lehen eutsi behar diogu, jendea aktibatu behar dugu berantegi izan aurretik.

Guerneseyerak badu sarrerarik ikaste-txeetan?

Ez du lege aitortzarik, ez du eskolan presentziarik, jendeak ez du berezko hizkuntzat hartzen. Eranskin bat du, ez besterik, “dialekto eskasa”, tokiko hizkera... Ikasgai ez-ofiziala da zenbait lekutan, eskola orduz kanpo, astean ordu erdi, konparazio batera. Hiztun jatorrak deitzen dituzte eskolara joateko, baina ez dira, egiaz, hiztun jatorrak, ez baitago hiztun jatorrik dena delako hizkuntza horretan hitz egiten ez baduzu. Edadekoak dituzu, nekez elkartzen dira bata bestearekin, eta haietarik bat hiltzen delarik, bizirik denak ez du guerneseyeraz norekin hitz egin.

“Ez da 45 urtez beheko guerneseyera hiztunik. Onenean, haur bat edukiko duzu guerneseyeraz dakiena, baina ez du norekin hitz egin”.

Orduan, hiztun jatorren heriotzarekin batera doa hizkuntzarena.

Hizkuntza galtzera eta galtzera doa. Hala ere, eskolara doan jende hori, hiztun jator hori, langile erretiratu da gehienetan. Astean behin eskolara doalarik, ordu erdiz... ez daki nola irakatsi. Hiztun horiek haurrak ziren Bigarren Mundu Gerran, ez zuten eskolatzeko modurik izan, nahiz eta alemanez ere ikasi behar izan zuten. Oroit naiz emazte batek esan zidala: “Gaztetan irakasle izan nahi nuen, baina ez nuen aski eskola eduki. Orain, guerneseyera irakats dezaket, eta horrek harro sentiarazten nau, pozik naiz”. Baina hori ez da egiazko irakaskuntza sistema bat.

Ez da?

Ez da irakaskuntza eraginkorra. Esan nahi dut, inportantea da hiztuna harro sentitzea, baina hori ez duzu irakaskuntza: ez materialik dute, ez xederik, ez biderik... Batzuetan, ez da eskola orduz

kanpoko ekintza hutsa besterik –gura-soek beti okupatuta nahi dituzte haurrak–, besteetan guraso horiek hizkuntzaren gaineko benetako interesa dute, baina ez dute beraiek ikasteko asmorik, edo ahalik, eta pentsatzen dute: “Hel-duok ezin ikasirik gabiltza, baina haurrek ikasiko dute gure partez, geroan baliagarri izango zaie”. Baina hurrei bost axola zaie hizkuntza etorkizunean baliagarri izango zaien edo ez; dibertigarri bazaie, ikasiko dute, eta bestela, kasu gutti hizkuntzari.

Zein dituzu guerneseyeraren lehentasunak egun?

Gisa honetako hizkuntza ttiki baten kasuan –hiztun kopuru ttikia duena–, nire iduriko lehentasuna helduen artean hiztun andana trinko bat osatzea da, egun ez baitugu horrelakorik. Baditugu adin handiko hiztunak, zaharrak, eta baditugu zenbait haur, baina tarteko hiztun larririk ez dugu, eta horiek gabe ezinezko duzu

hiztun komunitate bat osatzea. Horretan naiz ni, eta horretan ari naiz lanean.

Zergatik ikasi behar du inork guerneseyera?

Askotan aditu dut hori. Guerneseyera ez da hizkuntza handia, ez da frantsesa, ez ingelesa, ez txinera... Zenbaitek horixe dio: “Inportanteagoa da hizkuntza handia ikastea, baliagarriago da!”. Hitz bera beti: “baliagarri”. Hara, inkesta bat pasatua dugu Guerneseyn, hizkuntza ikasteko interesaren inguruan. 30-40ren bat heldu dira oraintxe guerneseyera ikasten, eta banan-banan hitz egin dut haiekin. Haien esanak dituzu: “Nire hizkuntza da; guerneseyeraz zerbait esan niezaieke nire bezeroei; emozioen hizkuntza dut...”. Uhartean turista asko bizi dira, eta horiekin batera, badira Erresuma Batuko bizilagunak Guernesey berekoekin esposatuak. Horietarik batzuek tokiko kulturaz gehiago jakin nahi dute, komunitatearekin loturak ere sendotu nahi dituzte. Horiek nekez erabiltzen dute “baliagarri” hitza.

Zein lotura da guerneseyeraren eta identitatearen artean? Zuk aztertua duzun gaietarik bat dugu.

Zenbait jendek uste du hizkuntza identitatearen parte inportantea dela, baina hizkuntza ordezkaturia duen pertsonak esango dizu halako identitatearen jabe izateko ez duela zertan jakin halako hizkuntza, identitate baten jabe izateko badela beste biderik. Batzuek ohiturak azpimarratuko dituzte, beste batzuek tokiko janaria; halakok, hondartzak; beste halakok, natura... Esan nahi da, modu askotara eraikitzen duela jendeak bere identitatea, baina guerneseyera uhartean beste inon ez dago, gauza bakana da, eta horixe azpimarratzen ahalgintzen gara gu. Ez gara, besterik gabe, Ingalaterrako parte bat, guztiz ingelestua –beste zenbait uharteren kasua baita hori–, Guerneseyn hizkuntza diferente bat daukagu, sustatzea merezi duen zerbaiten jabe gara. ■

BABESLEA: **HONDARRIBIKO UDALA**

Hondarribia
euskaraz bizi

SOILTASUNAREN ZAILTASUNAK

Nagore Irazustabarrena
Uranga

@irazustabarrena

Erroma, K.a. I. mendea. Ovidio poetak idatzi zuenez, “zatarrak dira belarrak gabeko zelaia, hostorik gabeko zuhaixka eta ilerik gabeko burua”. Eta ez zen kezka hori azaltzen lehena. *Ebers* papiroan (K.a. 1.500 urte inguruko medikuntzako tratatua) jasotzen denez, Egipton burusoiltasunaren aurka Ra jainkoari eskainitako araoa errezitatu behar zen eta gero buruan tipulaz, berun gorritz, eztiz, burdinaz eta alabastroz egindako ukendua eman. Beste nahastura batekin ere saiatu ziren: lehoi, hipopotamo, krokodilo eta suge gantzez egindako erremedioa.

Antzinako Grezian, Aristoteles saiatu zen buruko ile eskasiaren azalpena aurkitzen: “Lizunkeriak gorputzaren goiko aldea hozten du, odol gutxi iristen delako, eta gorputz-atal horietan ez da elikagaia digeritzen. Elikagairik jaso gabe, ilea erori egiten da”. Hipokratesek (K.a. 460-370 inguruan) bere burua akuritzat erabili zuen: errefauz, kuminoz, uso zirinez eta asunez egindako sendabidea ematen zuen buru-azal garbian. Hainbeste lotsatzen zuen fenomenoaz azaltzeko Aristoteles baino finago ibili zen: eunukoek ilerik galtzen ez zutela konturatu zen, eta lehena izan zen ile galera sexu-organoekin lotzen. Berak ez zekien zergatik gertatzen zen, baina XX. mendean zientzialariek frogatu zuten barrabilak erazuta ez dela DHT

Julio Zesar, burusoiltasuna disimulatzeke erabili zuen erramu koroarekin irudikatua.

CLARA GROSCHE

(dihidrotestosterona), gizonezkoen burusoiltasunaren eragile nagusia ekoizten. Beraz, Hipokratesek erremedioa aurkitu zuen, zikiratzea, baina ez zuen arrakasta handirik izan.

Julio Zesarrek (K.a. 100-44), itxuraz, beldur handiagoa zion ilea galtzeari martxoko idusei baino. Suetonio historialariak jaso zuenez, “adats eskasa burugainetik aurreraka orrazteko ohitura zeukan”. Kleopatrak berak ukendu

bat prestatu omen zion, sagu errautsez, hartz koipez, zaldi hortzez eta oreinaren hezur-muinez egina. Emaitzarik lortu ez zuenez, disimulatzea beste biderik ez zuen ikusi. Garaipen militarretan soilik erabili ohi zen *corona laurea* edo erramu koroa egunero erabiltzeko baimena eskatu zuen senatuan eta, horrenbestez, handik aurrera, konplexu estetikoaren sintoma enperadoreen boterearen ikur bihurtu zen. ■

LEON MOREL-FATIO

Itsasontzien eta zaldien arteko gudua

1795eko negu gogorrean, frantziarrak Zazpi Herbehere Batuen Errepublikaren aurkako gerran ari ziren, Iraultzako ideiak Europan zabaltzeko asmoz. Holandar ontziteria Marspied itsasartean harrapatu zuen ekaitzak eta aingurak Texel uhartearen babesean bota zituzten. Baina itsasoko urak izoztu eta ontziak harrapatuta geratu ziren. Horren berri

jakin eta tropa iraultzaileek urtarrilaren 22an inguratu zuten ontzidia. Biharamunean, historian lehenengoz, zalditeriak itsasontzi multzoa hartu zuen mendean. Baina inork ez zuen su egiteko beharrik izan, orduantxe iraultzaileek Amsterdameko gobernua hartu baitzuten. Errepublika zaharreko itsas armada erresistentziarik gabe errenditu zen. ■

3 _otsaila
4
5 **_energy**

otsaila_ 10
11
nature_ 12

Izan.
Sentitu.

100 ERAKUSLE

32 HITZALDI

14 EKINTZA

1 FILM

Euskal
Ingurugiro
Iraunkortasun **Azoka**

📍 **Landako**
Gunea
Durango **2017**

www.berdeago.com

Antolatzailea

Babesleak

Laguntzaileak

Koloreen susperraldia

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

Jakoba Errekondo

jakoba@bizibaratzea.eus

Sekulakoa iruditzen zait aurtengo negua jo eta eskaintzen ari zaigun kolore sinfonia. Eguraldi xeblearegatik ote? Epel gozotik izotzera; lehorte puntutik uholdeetara. Ala neroni nabil halatsu, eta aurtan begi berriak ditut...

Berdeak atentzioa eman dit udazkenean. Zuhaitzek ezin hostotza erantzi. Udazkenaren gozoari heldu eta eutsi, bitartean hostoak lanean, jo eta eguzki, erreserbak osatzen. Negua airoski igarotzeko eta udaberrian indarrean ernaberritzeko. Urtarrileko hotzetara ere iritsi dira zenbait zuhaitz erantzeko nagi...

Gorriena izan da udaren azkenaren amaiera. Aspaldiko gorrienak ikusi ditut. Landare ugari da gorrizalea. Hostoa sustraletara bueltatu aurretik, elikagaiz hustu behar da, eta horien mudantzan kolorea mudatzen du: horira, larura, arrera, gorrira... Gurean gorritik gorri-ralde ikaragarriak daude, baina hotza pulamentuz etorri den arte gorritu eta gorritu; eta negua gorritu denean landareak gorrimindu, min askoak!

Zuritu ditu landareak negu gorriak. Zuriz estali dira landareak izotzez, leiez, jelez, hormaz, koilaz eta karroinez; izan ere non ez da izan? Kristal ikusgarriak izan dira goiza joan eta goiza etorri landareen hostoen ertzetan, zuriaren emana! Zuhaitzen adarretako lantxurdak ere forma deigarriak garatu dituzte, haize mehearen eran, lainazak jota, burruntzien tamainaren bekaizkeriaz. Gardenak dira lantxurdak, gure amonak gardenari zuria deitzen dio... Eta landare guztiek ezin izan dute hotzaren tamaina eraman eta askok eta askok kalte larriak ere izan dituzte hostoak zurbil-zurbil jartzera ino.

Belztu ez da asko belztu. Hosto gutxi batzuk ikusi ditut belztuta, kalarenak (*Zantedeschia aethiopica*) adibidez. Nire iritziz ez izotz beltza izan delako, hosto urtsuak guri-gurienean harrapatu dizkio izotzak, eta barrutik izoztu; horrek hostoaren ehunak jo eta txikitzen ditu eta hurrengo egunean beltz agertzen dira, eraitsita.

Neguak sasoi berria ekarri du, egun argia luzatu eta kolore dantza suspertu. ■

Gorriena izan da udaren azkenaren amaiera. Gurean gorritik gorri-ralde ikaragarriak daude, baina hotza pulamentuz etorri den arte gorritu eta gorritu. Gero, negu gorriak landareak zuritu; kristal ikusgarriak izan dira goiza joan eta goiza etorri landareen hostoen ertzetan, zuriaren emana!

Getariako Txakolina izendapeneko mahastirik txikiena (eta altuena) du Urkizaharrek.

URKIZAHAR BASERRIA

Txakolina modu ekologikoan

Garazi Zabaleta
@tirikittrann

2008an eman zuten Luisja Oregi Iñurrietak eta bere familiak herritik baserrirako saltoa. 70eko hamarkadaz geroztik hutsik zeraman Beizamako (Gipuzkoa) Urkizahar baserrian bizitzen jarri eta txakolin ekologikoa ekoizteari ekin zion Oregik: “Gure helburua ez da inoiz izan modu industrialean ekoiztea, baizik baserriari zentzua ematea eta oraindik bertatik bizitzea posible dela gure buruei erakustea”.

Lehenengoz, prozesu osoa baserrian

2012an atera zuten Urkizahar izenarekin aurreneko txakolin txanda. Oraindik azpiegiturarik ez zutenez, Getariako upategi batera eraman zuten mahatsa, bertan prentsatzeko eta upeletan gordetzeko. “Marka gurea zen, eta txakolina ere bai, baina beste baten upategian egiten zen”.

Hasieran beldur baziren ere, urte hauetako ibilbidean beren txakolin ekologikoa merkatuan onartua izan dela ikusi dute: “Beste txakolinetatik ezberdina da, beste zapore batzuk ditu. Ez dakit ekologikoan ekoizteagatik, lurrarengatik, tokiagatik edo guztiagatik den”. Eraitza onak ikusita, inbertsioa egitea erabaki dute: beren upategia sortu dute baserrian. Aurtan aterako duten txakoli-

na Urkizaharren eginga izanen da, hasieratik bukaerara.

Ekoizpen ekologikoaren hautua

Mahastiak modu ekologikoan landuta, Urkizaharrekoek badakite beste txakolindegiek baino gutxiago ekoizten dutela. Eskulan gehiago eskatzen du eredu horrek, Oregiren arabera: “Konbentzionalen ere eskulan handia dago, baina pentsa lurrean herbizidarik botatzen ez dugunez, belarra eskuz mozteak dakarren lana”. Pestizida eta produktu kimikoen erabilerak sortzen duen kutsadura eragotzi nahi du Oregik, ordea: “Gauza garbi bat egin nahi dut nik, garai batean egiten zen bezala”.

Getariako Txakolina izendapeneko mahastirik txikiena (eta altuena) du Urkizaharrek, 2,5 hektareako azalerarekin. Ekologikoan ekoizten duen Olaberriako beste txakolindegia bat ezagutzen du Oregik, eta Getarian mahasti txiki batzuk ere bai. Gutxi dira oraindik eredu horretan ari direnak, hala ere. Oregik kontatu digu askotan kanpoan gehiago estimatzen direla produktu hauek hemen bertan baino. “Ez daukagu ekologikoan ekoiztearen garrantziaz kontzientzia nahikorik, oraindik”. ■

EUSKAL HERRIKO AGENDA

Otsailak 1: Tuterako Eskola baratzeen aurkezpena

17:00etan, Yehuda Ha Levi plazan. Erriberako eskoletako baratze sarearen aurkezpena egingo da eta ondoren mahai-ingurua, eskoletako baratzeek hezkuntza tresna gisa duten garrantziaz.

Otsailak 3: Abadiño San Blas Azoka

Baserriko produktuen eta abeltzaintzako erakusketa eta salmenta egingo da eta sariak banatuko dizkiete nekazaritza eta abeltzaintzako ekoizpenik onenentzako. Horrez gain eskulangintza azoka eta idi probak izango dira.

Otsailak 5: Alegria-Dulantzi San Blas Azoka

Eskulanen eta elikagaien erakusketa eta salmenta.

Otsailak 5: Mungia Azoka

Behi, ardi, zaldi eta ahuntz azienda. Nekazaritzako tresnak eta makineria.

Otsailak 5: Arrieta Azoka

Salerosketarako produktuak eta haurrentzako tailerrak. Erakusketa ere ikusgai: “Zein da zure arbola?” zeltiarren mitologiaren ingurukoa. Pintxo-potea eta zuzeneko musika emanaldia ere egingo da.

ZURE HERRIKO AZOKAREN BERRI EMAN

edukia@bizibaratzea.eus helbidera idatzi edo www.bizibaratzea.eus webgunean bertan, oso erraz.

Agenda osoa noiznahi ikusteko:
www.bizibaratzea.eus

BIDAIA ZAPUZTU BATEN KONTAKIZUNA

Marianne Breslauer argazkilari alemanak Euskal Herrian zehar egin zuen bidaia 1933ko udaberrian, Annemarie Schwarzenbach idazle suitzarrarekin batera. Iruñea helburu, sei bat egun eman zituzten bazterrotan, eta bederatzi argazki atera guztira. Berlinera itzuli zirenean, ordea, gauzak ez zeuden partitzean utzi bezala.

Aritz Galarraga
@aritzgalarraga

Donostiako San Telmo museoan izan zen, *Modernitate bakan bat* erakusketa ederra ikusten –zeinean ezagutu daitekeen 1925-1936 artean Donostiak izan zuen leku nabarmena, abangoardiako une distiratsu eta emankorrenetako batean-. Izan zen Jose Luis Aizpurua, Nikolas Lekuona, Juan Cabanas Erauskin, Eduardo Lagarde eta abarrekoen kartel, margo, collage eta, batez ere, argazkiak ikusten –zeinak euskal artearen sortze-une historiko baten parte izan ziren, abangardia espainiarraren barruan garrantzia nabarmena izateaz gainera–: kontxo, gure modernitateak ez du izan emakumerik.

Ez du izan gureak, noski, aipatu erakusketako izendegiari kasu eginez gero, behintzat. Modernitateak oro har bai, ordea. Ez akaso Donostian, baina bai, adibidez, Alemania aldean. Hain zuzen ere, Donostiakoa nolabait hauspotu zuen Weimarko Errepublikako kultur iraultzaren baitan. Esate baterako Marianne Breslauer: Berlinen jaioa, 1909an, Alemaniako goi-burgesia ilustratuko familia batean, judutar jatorrikoa. Argazkilaria, izan ere, lanbide hori, argazkigintza, modan zegoen XX. mendeko 20ko hamarkadan, klase altuko alaben artean. Aldaketa sozialek ekarri zuten burgesiako emakumeek ere ogibide bat ikastea, badaezpada ezkongabe geratzen baziren. Eta argazkilaritza ez zen desegokiena, izanik heziketa artistikoa. Baliabide berria zenez, gainera, emakumearen sarrera bestelako arte diziplinetan baino errazagoa omen.

Berlinen bazegoen emakumeek argazkia ikasteko zentro bat, eta hantxe egin zituen Breslauerrek ikasketak. Horiak bukatuta, Paris hartu zuen jomuga, garai-ko jaidurak hala bultzatuta. Man Rayren estudioan hasi zen, 1929an. Dena den, bien arteko kontaktu eta eragina ez zen izan oso estua. Estuagoa izan zen, agian, *Un chien andalou* filma ikusi bitartean –labanak begia labaintzen duen eszena hartan–, Breslauer zorabiatutik Man Rayren gainera erori zenekoa. Elkarri erretratuak egin zizkieten, bai, baina edo gazte alemaniarrek nahikoa zekiela ebatzita, edo hasiberriak hartzeko gogorik ez zuela erabakita, haren kontura jartzeko esan zion *Emak bakia* filmaren egileak.

Harreman gehixeago izan zuen Breslauerrek, bere argazkiek bederen, Brassai eta Kertész hungariar-frantsestuekin. Batez ere azken horrekin, gogo noragabe bat partekatu baitzuten: biek ala biek ibili zuten Paris alderik alde, kale, bazter, izkinetatik, hirian zehar galduz, jende erabat normalari eginez argazkiak. Eguneroko bizitzaren eszenak harrapatu zituzten, oharkabean igarotzen diren uneak, hutsalkeriak. Errealismo poetikoa deitu izan den hori, objektibitate berriaren aurrean.

Breslauer ez zen inondik inora estudioko argazkilaria. Are, une batetik aurrera, gehiago izan zen albistari grafiko edo fotokazetari izenez ezagutzen duguna. Bidaia egin zituen, Italia, Frantzia, Holanda, Palestinara. 1932an ezagutu zuen Annemarie Schwarzenbach idazleak bezala. Ezagutza inportantea: Sch-

warzenbach, suitzarra, 1908koa, Thomas Mann idazlearen seme-alaba Klaus eta Erikaren lagun mina, *Tod in Persien* (Heriotza Persian) edota *Alle Wege sind offen* (Bide guztiak irekita daude) liburuaren egilea. Bigarren horretan, hain justu, Balkanak, Turkia, Iran, Afganistan zeharkatzen dituen bidaldi bat kontatzen du. Schwarzenbach, gizaki modernoaren desterru sentimendua sinbolizatzen duena, badakielako etxe, supazter, abarorik ez dagoela: “Nire gaixotasuna ez da iragankorra”. Bizimodu gorabeheratsukoa, segur aski biografiak itzal egin dio suitzarraren obrari. Eragin handia izan zuen, ordea, Breslauerrengan.

Hain, ezen 1933ko udaberrirako bidaia bat pentsatu zuten, nora eta Espainiara (sic), nora eta, ohikoagoa zen Andaluzia ez, Espainia iparraldera (sic). Arriskatua dirudi, baina ez da hain arraroa: bidaia zen, hain zuzen, *neue Frau*, emakume berri, moderno, ustez askearen ezaugarrietako bat. XX. mendeko 20ko hamarkadan masa baliabide berriak agertu ziren, aldizkari ilustratu, publizitate, zinema; eta emakumeak adatsa garçon erara, galtzekin, maskulino, sexuen anbiguotasunarekin jolastuz. Aisialdia maite zuten, kirola: gimnastika, igeriketa, tenisa. Eta automobila.

Automobila izan zen Breslauer eta Schwarzenbachek beren bidaiarako aukeratu zuten lokomozio bidea. Ez zen opor bidaia izan, idatzi eta argazkiak egin behar zituzten, Alemaniako argazki agentzia batentzat. Katalunia aldean ibili ondotik, Pirinioak zeharkatuta, Iruñea,

Donostia, Loiola eta berriz Iruñea bisitatu zituzten. Hiri Buruzagiarekin zeuden gogoberotuta. Errua Ernest Hemingway idazleak zuen, zehatzago berak idatzitako *The Sun Also Rises* izeneko nobelak –*Fiesta* izenez ere ezaguna–, zeina 1928. urtean itzuli baitzen alemanera. Breslauer apika ez hainbeste, baina Schwarzenbach, bere biografia eta obra eza-gututa, identifikatuta sentitu zen ziur nobelako pertsonaiekin, *lost generation* delakoa irudikatu zutenak.

“Hemingwayk deskribatu zuen atmosfera arnastu nahian” egin zuten bidaia, beraz. Baina, Iruñea urte osoan izan daitekeen arren festa, maiatza ez da sanfermin, eta bertako argazki gutxi egin zituen Breslauerrek, Schwarzenbachek bueltan ez zion eskaini erreportaje bakar bat. Bidaia hartako argazkiak, oro har, ez dira leku esanguratsu, monumentu garrantzitsuei egindakoak –Loiolako basilika izango da salbuespena–. Bai, aldiz, detaile txiki, atentzioa ematen dioten pertsonaia, batez ere haur-gazteenak. Donostiakoak, portu aldekoak; Iruñekoak, karrika estanpak. Guztira, hamabi. Irudi batzuetan ikusten da, bestalde, bidaiariek sortu zuten ikusmina: Mercedes Mannheim zuri distirant kapotarik gabe, gizonik gabeko bi ema-

Annemarie Schwarzenbach idazlea ageri da lehen bi argazkietan, bidaiatzeko erabili zuten autoaren ondoan eta Donostiako hondartzan. Iruñean hartua da hirugarren erretratua.

» Sexu-anbigutasunarekin jolasten hasi ziren emakumeak 1920ko hamarkadan: Breslauer garai haren alaba da

kume, atzerritar, altu, ile motzeko, zigarrera eskuan. Espainiako hezkuntza kritikatzeko erabili zituzten erretratu batzuk, gobernu modu berriarekin zuzenduko zela zioten. Besteren gainetik zegoen Bigarren Errepublikak ekarritako aldaketen gaineko interesa.

Berlinen atzera, erreportajeak ezin izan ziren Alemanian publikatu. Naziek boterea eskuratuta, 1933ko urtarrilaren 30ean izendatu zuten Adolf Hitler Alemaniako gobernu-buru, eta handik gutxira hasi ziren hainbat herritarren hainbat eskubide baliorik gabe uzten. Argazki agentzia ez zen ausartu Breslauerren lana haren izenez argitaratzera,

ez baitzen ariarra. 1936rako erbeste-bidea hartu behar izan zuen, Amsterdamera, gero handik Suitzara joateko, non bizi izan zen 2001ean heriotza iritsi zitzaion arte. Baina Bigarren Mundu Gerrarekin galdu zuen argazkiarekiko gosea. Inon aitortu zuen noizbait, bizimodu aldaketek –erbesteak, ezkontzak, seme-alabek– ez ziotela uzten nahikoa kontzentratzen argazkilaritzan, eta ez zuela gutxitu nahi argazkien kalitatea.

Donostiaren urrezko aroak, esan dugu, Bigarren Errepublikan eta 36ko Gerra hasi arte iraun zuen. Gerra horrek, beraz, bazterrotan egiten zen arte guztiarekin bukatu zuen –ez bakarrik Errepublikaren aldekoarekin: Aizpurua falangista fusilatua; Lekuona gudaroste nazionallean hila, nazionalen euren bonbardaketa batek, eta osasun laguntza ematen ari zela–. Alemanian, nazismoaren gorakadak ekarri zion, beste hainbati bizitza nola, askori bizimodu baten eraztea. Eta Marianne Breslauerren kasuan, bidaia zapuztua ez zen izan hainbeste festarik gabeko Iruñera, ezpada bere herrialdeko egoera politiko berriak uztera behartu zuen argazkilari ibilbidearena. Zorionez, berriki berreskuratu eta haren lana iritsi da guregana. Urrutira gabe, gurean ere egin beharko genukeena. ■

1. finalaurrekoa

LANGRAIZ
Gizarte etxean

OTSAILAK 5
igandea 17:30

Gai-erreportaje: Maria Ugarte Abasolo

Manex
Agirre
Amolabengoa

Zigor
Enebeita
Zugadi

Asier
Rubio
Hidalgo

Felipe
Zekaleta
Txurruka

Peru
Abarrategi
Sarrionandia

Rikardo
G. de Duana
Alzola

ARABAKO Bertsolari Txapelketa 2017

www.bertsotzale.eus/araba

BADATOR EUSKAL ZINEMAREN UZTA BERRIA

Film laburretan eta fikziozko film, kontakizun esperimental eta batez ere dokumentalen alorrean urte oparoa izan da 2016a: *Oihalak* adarretan, *Gaur irekiko ditu ateak*, *Pedaló*, *Sipo Phantasma*, *Mara-Mara*, *Irrintziaren Oihartzunak*, *Gure hormek*... Hurrengo hilabeteetan ere izango da euskal ekoizpenik, 2017ko uzta berrian. Zeintzuk dira estreinatuko diren izenburu aipagarrienak?

Gaizka Izagirre

@Gaizka_Izagirre

Abenduaren 12an hasi zuten *Errementari* filmaren grabaketa. Jose Migel Barandiaranek jasotako *Patxi Errementaria* herri-ipuinaren moldaketa librea izango da, Kandido Uranga, Eneko Sagardoy, Joxean Bengoetxea eta Ramon Agirre protagonista. Paul Urkijo zuzendari gasteiztarraren lehen film luzea “errementari zital bati buruzko baserri giroko ipuina izango da: gizona hain da gaiztoa ezen deabruak ere beldur dioten”. Urkijok lau urte daramatza txikitatik bere ipuin gogokoena izan den horretan lanean; “betidanik egin nahi izan dut horri buruzko pelikula bat”.

Filmaren beste berezitasunetako bat hizkuntza da: galduta dagoen euskalki baten traza eman diote, Arabako euskararena. Euskalki hori berreskuratze-ko eta ulergarri egiteko, Koldo Zuazo hizkuntzalariaren laguntza izan dute. Estreinaldia 2017ko udazkenerako aurreikusten da.

Aundiya: mitoa eta errealtatea

Loreak eta *80 egunean* filmak sortu dituen Moriarti ekoiztetxea dago *Aundiya* filmaren atzean ere. Kasu honetan, zuzendari lanetan Aitor Arregi eta Jon

Garaño ariko dira, “Altzoko Aundiya” ezizenez ezaguna egin zen Migel Joakin Eleizegiren istorioa pantailaratzeko. Bere gorpuzkera handi eta berezia zela-eta, Espainia, Portugal, Frantzia eta Ingalaterrako Gorteetara eraman zuten Altzon jaiotako gizona, errege-erreginek ikus zezaten. Mitoaren eta errealtatearen inguruko gogoeta eskainiko da pelikulan. Ramon Agirre, Eneko Sagardoy, Joseba Usabiaga, Aia Kruse, Iñigo Aranburu eta Iñigo Azpitarte aktoreek parte hartu dute, besteak beste. *Loreak* ibilbide oparoa errepikatzeko gai izango dira?

Sorpresaren zain

Ezin ahaztu Aitor Bereziartua zuzendariaren lehen lana izango dena, *Lisbeth*. Aranzadirekin elkarlanean sortutako proiektua da, Olatz Retegi Recalde antropologoaren laguntzarekin. 1947an Donostiako Bidebieta auzoko baserri batean jaiotako emakumea du protagonista; gerraosteko errepresio kultural, politiko, ekonomiko eta linguistikoa hurbiletik jasan zuen. Dokumental honen bitartez, iraganaz hausnartu nahi du zuzendariak. Testigantzak eta frogak

bilduko dituzte, txikitik abiatuta, gaia era zabalean lantzeko. Intentzioa apirileko Donostiako Giza Eskubideen zinemaldian estreinatzea da.

Estreinaldi ofiziala iaz izan zen, baina oso zabalkunde txikia izan zuenez, ea aurtren Iratxe Mediavillaren *Argi* ikusteko aukera dugun. 60ko, 70eko eta 80ko hamarkadetako Elorrioren kokatutako istorioa kontatuko digu.

Ezin ahaztu Lekeitioko 39. Euskal Zine Bileran ikusitako film labur eta dokumentalak ere. Tartean Natxo Leuzaren *N'Diawaldy Bouly*, Begoña Vicarioren *Beti bezperako koplak* eta Maite Bidarte eta Koldo Garciaren *Karta astrala*.

Aundiya eta *Errementari* tituluek dirudite, aurretik begiratuta behintzat, izenburu “potoloenak”, baina ez ahaztu iazko sorpresetako bat inork espero ez zuen abentura nautiko surrealista izan zela (*Pedaló*). Erne beraz datozen aspetean iragarriko dituzten film berriei, eta, batez ere, irailean Donostiako Zinemaldiko Zinemira sailean ikusi ahalko ditugun ezustekoei. Euskal Zine Bileran omendu zuten Benito Ansolak esan zuen bezala, “garrantzitsuenak da zinea egitea eta euskaraz egitea”. ■

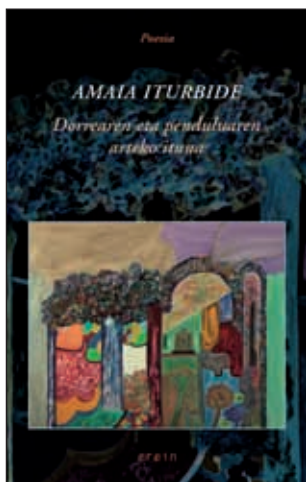
KULTURKRITIKA

» LIBURUA

Existentziaren balantzak

Iratxe Retolaza

Dorrearen eta penduluaren arteko ituna

AMAIA ITURBIDE

Erein, 2016
Poesia

Dorrearen eta penduluaren arteko ituna poema-liburuan ugari dira Amaia Iturbideren poetikaren arrastoak: tematikari begira, giza existentziaren zauriak eta ezinegonak ditu hizpide nagusi; sinboloen esparruan, izan badira erromantizismoan maizturiko imajinarioak (desertua, itsasoa, ibaia eta zuhaitza), bainabadiara abangoardiak xehaturiko irudiak ere (ausiabantza, hondakinak, harea eta espazio urbanoak). Halaber, komunitate zein nortasun hautsiak bihurtu ohi ditu poesia-gai Iturbidek. Baina, liburu honetan puskek edo atalek ez dakarte gogora osotasun galdu bat, edo errealtate hautsi bat, baizik eta mundua antzemateko modu jakin bat: "Mundua iragarritz bezala atalez atal antzeman". Puska edo ataletan arreta jarritz, ikusmen angeluak biderkatzera jotzen du. Azken batean, puska urratuekin mosaikoa osatzeko deia egiten du, puskek sormenerako osagai funtsezko bihurtuz.

Iturbidek kezka existentzialak gorpuztera jo du berriro ere; baina, oraingoan nortasun ibiltari, zalantzati zein balantzakorrak hauskor baino sortzaileago irudikatu ditu. Zentzu horretan, itunaren eta orekaren ikuspegi berriak eraiki ditu. Ituna puskek josteko edo elkartzeko ariketa sortzailea da, baita orekari eusteko etengabeko borroka ere: oreka ez baitu zerbait egonkor eta estatiko gisa irudikatzen, balantzaka sorturiko gune ezegonkor gisa baizik. Balantza horretan, munduaren formetan bilatzen ditu bere ibiliak, bere urratsak, bere nortasuna eraikitzeko apurrak: nor bere urratsekin espazioan utzitako arrastoez dihardu, eta baita espazioek zein objektuek jendearen-

gan utzitako arrastoez ere. Ibilbide horretan paisaia urrunak irudikatzen ditu (esaterako, Egiptoko paisaiak zein mitologia egiptoarra ere bihurtzen ditu nortasunean arakatzeko bide); baina, baita paisaia hurbil eta garaikideak ere (besteak beste, Bilboko arkitektura garaikidea ispilu du poetak).

Halaber, poema-liburu honetan behaketan zein ikusmenean oinarrituriko ezagutza-bidean arakatu du: "Bizitza arkatzez idatzitako eskuizkribua bailitzan/ irakurtzen duten begiez". Ikusmena gailentzearen ondorioz, arte bisualek garrantzi handia hartzen dute poema hauetan, eta esaterako, ugariak dira pinturaren inguruko erreferentziak (joe-ra artistikoak, marrazketa-teknikak...). Are gehiago, nortasunaz eta existentziaz aritze-ko, mapa bat edota kartografia bat eraiki du, barne-ezinegonak ikusgarri eta ukigarri bihurtzeko asmoz. Min eutsiei forma eman die, eta hain zuzen ere, existentziaren oina-zeak arkitektura eta kartografia bilakatzeko trebetasuna erakutsi du beste behin. ■

Amaia Iturbide (Bilbo, 1961) idazlea.

» TELEGRAMA

Makulu Ken taldeak *Kalè Kalè* disko berria aurkezteko kontzertua eskainiko du otsailaren 3an Donostiako Dokan, afrobeat musika egiten duen taldea ezagutze-ko aukera paregabea **STOP Kabaret Gaüa** antolatu dute Muskildin otsailaren 4an: Xendarineko Ahizpek, Asisko Urmenetak eta Peio Etxekoparrek, eta Bordaxar, Luro, Larrandaburu eta Urrutyk alaituko dute iluntzea Etxepare institutuaren alde **STOP** Azken egunak Donostian **Modernitate bakan bat** ikusteko: San Telmo museoa azarotik dagoen erakusketa otsailaren 5ean erretiratu dute **STOP**

» DISKOA

Gurean bildu, kaka zabaldu

Iker Barandiaran

Eszeptizismoaren poltronatik

PECOZZA UNITED

Autoekoizpena

Muguruza, Burgaña eta Bidaurre irundarrek osatzen dute Pecoza United taldea.

Talde honen izena lehenengoz entzun nuenean, Arrasaten luzaroan hain presente egon den eta Euskal Herriko beste eskualde batzuetan zabaldutako Oi! eszenako beste proiektu bat irudikatu nuen. Gerora kantak entzuterakoan ohartu nintzen Irun aldeko talde honek oso gutxi duela tradizioetik eta, aldiz, askoz gehiago ohiko kontzeptuak hankaz gora jarri eta gudan kritika biderkatzen. Euskal Herrian badira antzeko helburua duten talde gutxi batzuk, gutxiegi tamalez –ezagunen artean, Lendakaris Muertos eta Ciclos Iturgaiz–. Deserosoak izan ohi dira entzule batzuentzat, suntsitzaileak beste batzuentzat, eta gainontzekoentzat eraikitzaileak –eraikitzeke lehenengo suntsitu–, irribarrea eragiten dutenak.

Hiru bat urte dela sortu zuten taldea Beñat Muguruzak, Xabi Burgaña eta Lander Bidaurrek, beste talde batzuen kontzertuak ikusi, beraiek ere zer esan bazutela pentsatu eta agertoki batera igotzeko gogoak eraginda. Eta beraientzat garrantzitsuen mezua –esan nahi zutena– eta bat-batekotasuna zirenez, punka aukeratu zuten buelta gehiago eman gabe.

Irundarren kantetan ez dugu aurkituko denon ahotan aspaldian dabilen Donald Trump, esaterako. Horren ordez, askoz “etxeagoak”

diren beste asko dituzte jomugan. Eta horrek, jakina, bestelako eragina dauka entzuleen artean, jarraitzaileak eta kontrakoak pilatuz. Agian onartuko ez badute ere, gurtu ez, baina odolean daramaten 80ko hamarkadako punkaren eragin handia dute –La Polla, Cicatriz, Dead Kennedys edo hardcoretik hurbilago dauden erreferentziak–. Beraiek punk sinplea egiten dutela badiote ere, punk azkarra eta iluna da nagusi, askotan hitzen itzalean gelditzen dena.

2015ean kaleratutako *Hononimoan* “Borroka da autobide bakarra”, “Urruquijo de puta”, “Euskal Nobel bakarra, Erramon eta Kaxal”, “Barkatu gaur ez banaiz aski independentista izan”, “3 Eusko Gudari erretratuko ditut” eta “Denok gara Coca-Cola”-ren pareko leloak abestu bazituzten, lan berrian ere gaurkotatzen tentuz eta zorrotasunez erreparatu diote. Hala, “Egin irribarre, irabaztera goaz ETA”-tik hasita, “ETB antenatik at” ateratzeko ahaleginetan dabilta Julian Iantzi (e)gurtuz, Africa Baeta-ISIS harremana haizatzuz eta “Iparraldearen oreina” jetziz. Aldiz, Olano eta Itxasori errefuxiatuak ez errefusatzeko eskatu arren, ziur daude “igandean DVk xaboi organikoa oparituko” duela. Horiez guztiez gain, antologikoa da Durangoko Azoka eta *postureoa* mintzagai Zentro Palentino omendu izana. Eta guztientzat sobera dutenez, ikasleak (*Bologna ez da plana*), Iparraldeko folk salgarria (*Larrepetit*) eta “tik matxistak” ere jomuga izan dituzte. ■

Hiltzea erraza eta bizitzea zaila denean...

TREBLINKARA AZKEN TRENA

URTARRILAREN 16AN BILBON, ARRIAGA
ANTZOKIAN ESKAINITAKO EMANALDIA

Aktoreak:

Jose Ramon Soroiz, Maiken Beitia, Eneko Sagardoy,
Gorka Martin, Jon Casamayor, Kepa Errasti, Mikel
Laskurain, Nerea Elizalde eta Tania Fornieles.

Zuzendaritza eta sokuntza:

Mireia Gabilondo (zuzendaria), Patxo Telleria
(testua), Ana Pimienta eta Fernando Bernues
(jatorrizko ideia eta argumentua).

Hurrengo euskarazko emanaldiak:

Martxoan Eibarren eta apirilean Donostian.

TESTUA ETA ARGAZKIA:

Ale Goikoetxea

MANIX DÍA DE RADA

Arriagako alfonbra gorria zapaldu eta bigarren solairura igo gara. Ohiko urre koloreko harmailen arrastorik ez; ahots batek 1942. urtean Varsoviako umerzurtz-etxe batean gaudela gogora ekarri digu emanaldiaz gozatzeraz gerturatu garen ikusleoi. Umerzuztegiko altzariak izan dira gaurko gure butaka, otordua-ren inguruan eseri dira gutako batzuk eta besteok literetan hartu digu lekua.

Mikak hasierako egunetan lurrean lo egin nahi izan zuela kontatu digu, ordura arte oherik ezagutu gabekoa zelako. Nire goiko ohean lo egiten duen Ivan ere aurkeztu digu eta ni neu antzerkiak iraun bitartean Klara izango naizela ohartu naiz jarraian. Klaraz eta nire inguruan lo egiten duten beste 200 umez ezer gutxi badakit ere, Klarak bere amaren argazkia duen idunekoa gauero burukoan gordetzeak, gertukoenen oroitzapen

pen urriekin bizi den neskatoaren lekua betetzen ari naizela pentsarazten dit.

Lekuan eta denboran ondo kokatu ostean hasi da Janusz Korczak mediku eta pedagogoa omen egiteko antzez-lana. Gertutik ezagutu digu Varsoviako umerzurtz-etxe hartako eguneroko martxa, arazoak kudeatzeko asmatutako epaiketen sistema, gosea eta oinarrizkoenaren premia. Protagonisten begietan ikusi dugu ezjakintasunak edo jakin nahi ezak sortutako ikara. Korczak eta Wilczynskak eratutako familia, eta umeenganako maitasuna eta errespetua.

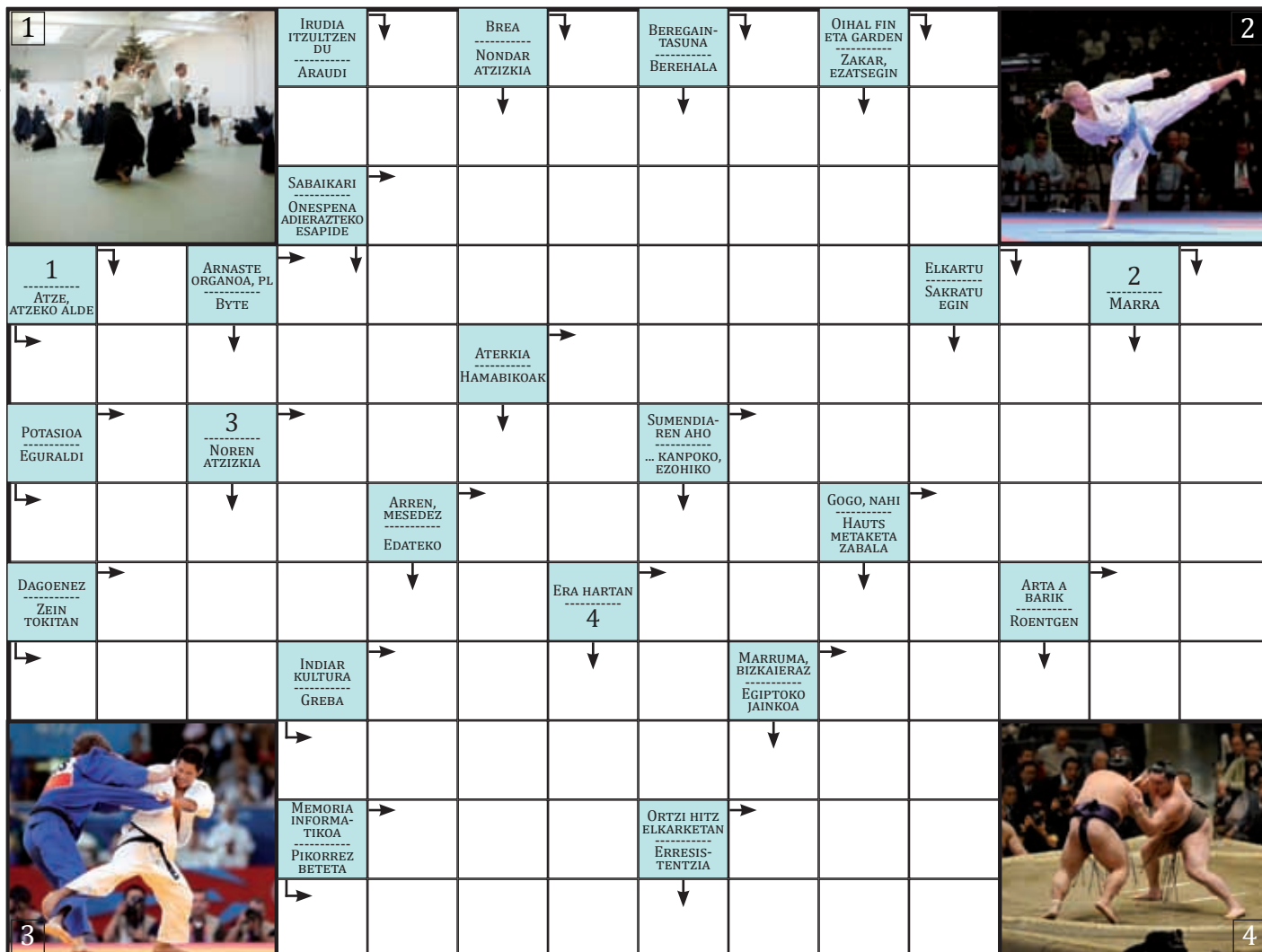
Egiazko umeen errepublika baten lekuko eta partaide izan gara aldi berean. Haurrentzako bizitza duin baten aldeko borrokan bizia galdu zuen mediku poloniarra ezagutu digu. Euskarara ekarri dituzte medikuak garaian esan-

dako aipuak eta lagungarria izan zaigu Korczaken izateko eran are gehiago sakontzeko. Maisutasun handiz, haserre eta gozotasuna erakutsi ditu Jose Ramon Soroizek Janusz Korczaken azalean. Hala ere, oraingo honetan aktore guztien abilezia eta kontzentrazioa nabarmendu nahi nituzke, eszenatoki zabal, anitz eta jendetsuan bakoitzak bere lekua egiten jakin duelako.

Azkenean baina, iritsi da Treblinkara azken tren hartzeko unea. Zapatak ondo garbituta, andrakilari estu eutsita eta motxila duintasunaren irakaspenez beteta, kantari abiatu dira ezjakintasunaren edo jakin nahi ezaren bidaiara. Ikusleok irriari lekua egin diogu azken abagune honetan, ikusitakoa ikusita nik neuk ere zalantza egiten dut, baldintza hauetan bizitzea baino errazagoa ez ote den hiltzea. ■

Hitz gezidunak

Gaia: Arte marzialak

Sudokua

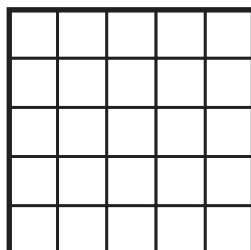
Bete itzazu gelaxkak 1etik 9rako
zenbakiak idatziz, zutabe, lerro eta 3x3ko
koadro bakoitzean errepikatu gabe.

5			3		1	4		
				5			8	
3	9						7	
	1				7	2		
			1		2			
		6	4				1	
	2						9	6
	7			9				
		9	8		5			1

5x5

Zeharretara eta goitik behera, hitz bera.

1. Azala osatu gabe errundako arrautza.
2. Ur-korrante naturala.
3. Arre, gris.
4. Buruko apaingarria.
5. Saski handi.

Ebazpenak

[illegible]

GURE GAIK DIRA GURE BALIOAK | PARTE HARTU ETA IRABAZI SARI HAUETAKO BAT

Aste honetako nabarmendua

"MARIAMETSETAN" POEMA LIBURUA

1

Mariametsetan, Izaro Gorostidiren lehen poemarioa

Algortarraren lehen argitalpena da honakoa. Liburuaren aurkezpenean zioen bezala, poesia bizitza kontatze-ko metafora eta konparazioz osatzen da, poemak baitira bizitza, nahiz eta egunerokotasunean ahaztu egiten zai- gun. Zer da poesia? Erantzun orokorrik ez dago, bakoitzaren arabera definizioak besterik ez. Gorostidirentzat,

mundua ikusteko era bat da poesia, kokatzeko eta begiratzeko modu bat. Ardatz hauetatik sortu du Mariamets- tan, bere lehen poema liburua. Ideia hauek dira liburuaren abiapuntu na- gusia, Pierre Lancre eta Ione Gorostar- zuren aipu banarekin abiatzen dena. ARGIA Jendearen artean, lau liburu zozketatuko ditugu otsailean zehar.

Eragile hau hobeto ezagutzeko:

MARIAMETSETAN

baisis9@yahoo.com

#kulturgintza
#literatura
#poesia

Otsaileko sariak

Urtarrileko sarituen izenak www.argia.eus/gunea-n ikusgai. Datorren asteko zenbakian argitaratuko dugu zerrenda.

1

Izaro Gorostidiren
Mariametsetan poema liburua
4 ale

2

Pecozza United
taldearen diskoa
5 KD

3

AEK. Korrikaren 20. edizioko
kamisetak
5 kamiseta

4

Intxortako frontera
bisita gidatua
3 pertsonarentzako, 4 sari

Parte hartzeko: ☎ 943 371 545 | gunea@argia.eus | www.argia.eus/gunea

Eragilea bazara, zabalkunderako materiala baduzu eta zure lana ezagutarazi nahi izanez gero, jar zaitez gurekin harremanetan.

Sari hunkigarriak

Itsaso Zubiria Etxeberria

@itsasozubiria

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Zerbait aldatzen ari da ARGIA. Uste dut hori ez zaigula ezezagun. Azken urteetan egindako apustuek eta emandako pausoek jende askoren ahotan jarritako ideia da aldaketarena. Eta niri ere horixe bera datorkit burura Atxega jate-txeko mahai honetan eserita nagoela. Inguruan dudan jendeari begira norbait ezagutu nahian nabilela ohartu naiz irribarre txiki bat marrazturik dudala. Aurpegi gazte asko ikusten dut, gonbidatuen zerrendan Euskal Herriko hainbat txokotatik etorritako jendea, eta Estitxu Eizagirre zuzendariaren diskurtsoak ondo adierazi du nire begiek ikusten dutena: gonbidatuen, ARGIA Sarien perfila aldatzen ari da; garai batean euskalgintzaz betetzen zen jangela gaur egun balio berdinak oinarri dituzten talde,

norbanako eta herri mugimenduetako hainbat jendeak betetzen dute. Eta ederra da. Ederra da ikustea Errekaleor auzoko lagunak, Euskal Herria Zuzenean festibalekoak, Goienerrekoa... han ikusten dut ekonomia soziala, feminismoa, politika, kultura.

Bitarte horretan ari dira ARGIAko ki-deak banaka sariak banatzen. Eta ikusten ari naizena ere ez da ohikoa. Ondoko mahaikideak bota dit: "Konturatu zara? Lehen hiru sariak jasotzera taularatu direnak emakumeak izan dira, eta badakit dena ez dela zenbakietan neurtzen, baina begira zein argazki polita ateratzen ari diren sei saridunak, zazpi emakume eta hiru mutil!". Eta ederra da. Ederra da ikustea horrenbeste emakume indartsu euren lanagatik sariak

jasotzen (saritutako mutilen lanari meriturik kendu gabe, noski).

Baina ni testu honetan ederra erabiltzen ari banaiz ere ez da hori izan 2017ko ARGIA Sarietako hitza. Hunkigarria da hitz egokiagoa. Errefuxiatuen dramatizazioa hasi eta merezimenduzko saria Imanol Urbietaren emazteak jasotzeraino hunkigarria. Kontxi Aizarna, Urbietaren emaztea, bera izan da saria jasotzen azkena, eta sari bakoitzaren aurretik jartzen den bideoak eta emakumearen esker hitzek begiak bete dizkigute askori eta askori.

Goxoak izan dira aurtengo ARGIA Sariak niretzat, mahai batean eta bestean bilatu dut konplizitate begiradarik, "zu ezagutzen zaitut irribarretsuren bat", eta gertukoak egin zaizkit sariak, ederrak, hunkigarriak. ■

EUSKARAZ ETA EUSKARATIK ERAGITEN

Zein errealitate ezberdinetatik hitz egin diezaiokegun komunitateari. Hitz egin dezakegu Mazedoniatik, Oiartzundik, mundu birtualetik, gazteen begietatik, kantu batetik edo auzo baten beharretatik. Zein ederra den, baina, guztiok euskaratik aritzea: Ane Irazabal, Amapola Morea, *Busti* emankizuna, Game Erauntsia, Egia Euskaraz eta Imanol Urbieta.

PRENTSA

Ane Irazabal

Freelance moduan aritzen da lanean Ane Irazabal, azken urteetan Ekialde Hurbilean batez ere. Baina azken urte eta erdian euren herrialdeetatik ihesi Europara datozen errefuxiatuen aferan murgildu da. Errealitate gordina gure etxeetaraino ekarri digu, haien testigantzak jaso ditu, gure kontzientziak astindu... eta egindako lan horregatik jaso du 2017ko Prentsako Argia Saria. “Poztasun eta ilusio handiarekin jaso dut saria –dio kazetariak–, nire lanagatik jaso dudana lehen saria da, eta freelance kazetaria naizen heinean bultzada emozional polita da”. Pertsonalki “biziki” eragin dion gaia dela diosku, erreportajeetan “ni naizenetik asko” dagoela, eta han gertatzen ari dena ahalik eta modu zintzoenean kontatzen ahalegintzen dela.

Irazabalek bezala beste hainbat kazetarik egindako lanagatik lortu dugu, ez errefuxiatuen azalean jartzea, baina bai hobeto ulertzea inguru haietan gertatzen ari dena. Horretarako, kazetariok “gure begiez ikusi behar dugu egoera, jendearekin hitz egin, giroa sentitu, usainak arnastu...”. Eta hala, trabak traba, han nolabait gure begiak izatea lortu du kazetari arrasatearrak.

IRRATIA

Amapola Morea

Oiartzun eta Antxeta irrastien artean egin dako saioa da Amapola Morea, Aitziber Zapirainek eta Mirari Martiarenak gidatua. Euskal Emakume Sortzaileen lorategia osatzea dute helburu, eta ordu beteko elkarrizketa goxo eta intimoa dituzte abiapuntu. Lau urteko ibilbidea du dagoeneko irratsaioak, eta mitxoletak lehen planora “txikitasunetik arituta” ekarri dituzte. Askotan kazetari zereginetan erosotasunera jo eta betiko kontaktuan, harremanetan erortzen gara, kasualitatez normalean gizonaek direnak. Eta zer gertatuko litzateke buruari *klik* egin eta txipa aldatuko bagenu? Beste erreferentzi batzuk bilatzen ahaleginduko bagina? Amapola Moreak bi astez behingo saioan erakusten digu emakume asko dagoela aritu eta aditua dena eta hitz egiteko gogoz dagoena kirolaz, ekonomiaz, politikaz, hezkuntzaz, kulturaz, ingurumenaz... “Hitz egiteko gai den eta gogoia duen emakume asko dago, orain arte inork ez digu ezetzik esan, eta hori da seinalea”.

“Maitasun eta goxotasun handienarekin” egiten duten saioa dela nabarmendu digute bi esatariek, eta “modu lasai batean ikasten eta gozatzen dugun moduan, jasotzen dugun adina ematea” dute helburu.

INTERNET

Game Erauntsia

Gero eta indartsuagoa den mundu birtual eta globalizatuan bada euskaraz funtzionatzeko hautua egin duenik. Game Erauntsia da horren erakusle, 260 kide baino gehiago dituen bideo-jokoen euskal komunitatea. Txapelketak antolatzen ditu, itzulpenak egin, eta tailer eta hitzaldiak ere ematera ohituta dago. “Euskaraz bizi gara eta horrela egiten zaigu egunerokoa ere gustagarri. Bestalde, hutsune bat betetzea ere izan da gure helburua, justizia sozialagatik. Jendartean bezala mundu birtualean ere txoko bat merezi dugu euskaldunok, eta gaur gaurkoz behintzat ez dago bideo-jokoen kultura itxurazkorik euskaldunon artean eta komunitatean, lagun taldean kultura hori osatzen hastea beharrezkoa da”, adierazi du Urtzi Odriozolak. Game Erauntsiaren helburua sarean beste kideekin jokoan ari direnean komunikazioa euskaraz izatea da, bai jokoan eta bai ondoren sor daitezkeen eztabaidetan ere.

Mundu maskulinoa dela aitortu digute, eta badute horretan eragiteko gogoia ere. Emakume euskaldunak gerturatu nahi dituzte, “jakitun baikara komunitatean egon badaudela, nahiz eta asko ez izan. Garaia da euskaldunok mundu erdaldun eta maskulino hori eraldatzen hasteko”.

Anton Mendizabal eskultoreak egindako ikurrak eskuan, sarituak. Ezker-eskuin, goian: Berdaitz eta Aitziber Gurutzeaga (Egia Euskaraz), Kontxi Aizarna (Imanol Urbietak), eta Mirari Martiarena eta Aitziber Zapirain (Amapola Morea). Behean: Maialen Duguine eta Maia Iribarne (Busti), Ane Irazabal, eta Aritz eta Urtzi Odriozola (Game Erauntsia). Atzeko panelean, saioa babestu duten erakundeak (Gipuzkoako Foru Aldundia, Eusko Jaurilaritza, Emakunde, Laboral Kutxa, Nafarroako Gobernua, Kutxabank, Mondragon Korporazioa eta Hekimen).

IKUS-ENTZUNEZKOA

Busti

“Gazteentzat euskaraz pentsatutako edukien faltan”, gazteek gazteentzat egindako *Busti* saioak irabazi du 2017ko Ikus-entzunezkoen Argia Saria. Maialen Duguine taldeko kideak adierazi digunez, “denbora aunitz pasa dugu proiektu honen inguruan, eta sari honek balorazio berezia ekartzen dio lantalde osoari. Emankizuna bukatua da orain, baina motibazioa pizten ahal digu beste proiektu batzuk aitzinatzeke”.

Hainbat gazte-iniziatibari euskara hutsazko multimedia proiektu baten barruan ahotsa ematea izan dute helburu Kanalduderen babesean, eta Ipar Euskal Herriko autobus geltokiak izan dituzte eszenatoki: “Autobus geltokiak bezala, *Busti* gazteen topaleku izatea nahi genuelako”. Emankizun mugikorra izan da, eta hiler txoko ezberdin batean ikusteak ere eman dio freskotasuna eta sorpresa saioari.

Umorea lagun, eguneroko gaiak aipatu eta kritikatzeko tartea izan dute, eta atal ugariz osatutako emankizuna izanik “bakoitzak bere intereseko puntuak bilatu dituela iruditzen zaigu”, azaldu du Duguinek. Talde honen bueltan gazte anitz elkartu direla-eta, oso gustura daude emaitzarekin.

SUSTAPENA

Egia Euskaraz

Ezagun egin da Donostiako Egia auzoan antolatutako “Egian Euskaraz Bizi Nahi Dugulako” ekimena, beste herri eta elkarte batzuentzat ipar-orratz bilakatzeraino (Añorga, Donostiako Piratak, Hernani, Agurain, Lasarte-Oria, Astigarraga, Arrigorriaga...). Guztiek, lanketa ezberdinak eginda, oinarri bera izan dute: euskararen alde jaiak egitetik atera eta euskaraz bizitzeko estrategiak probatzearen beharra.

“Egia Euskaraz ekimenean parte hartu duten lagunek kontzientziazio lana egin dute”, adierazi digu Aitziber Gurutzeagak, baina kontzientziazioak badu plus bat ekimena aktiboa bada, hau da, aipatzen diren estrategiak praktikan jartzen badira. “Norberarengan eta inguruan izan du eragina eta auzoko euskaldunak aktibatzea lortu dugu”, dio Gurutzeagak.

19. Korrikako mezua izan dute buuruan eta “salto handia” izan dela diote euskararen ahalduntzean. Pozarren daude lortutakoarekin eta “ildo beretik jarraitzeko asmoa” agertu dute. Sari honek aurrerako bidean ere indarra eman diela gaineratu du ekimeneko partaideak.

MEREZIMENDUZKOA

Imanol Urbietak

Ba al da euskal umerik (eta haien gurasorik) Imanol Urbietaren kantak eza gutzen ez dituenik? Noizbait uztai gora-gora altxatu ez duenik ba al da? *Jon Braun* edo *Kalera Kalera!* abesti eza-gunen egilea bera, sari asko jasoa da Urbietak, baina oraingoan ezin izan du gurekin egon. Kontxi Aizarna emazteak jaso du 2017ko Merezimenduzko Argia Saria, eta hunkituta dagoela adierazi digu, “berezia” dela sari hau jasotzea: “Orain arte jaso dituen errekonozimendu eta sarietan bere alboan izan naiz, eta oraingoan bere izenean jasotzea egokitu zait”.

Aurrezki kutxetako bulegoak utzi eta ikasgeletara egin zuen jauzi, musikarekin uztartuz hezkuntza. Baina Aizarnak azpimarratu digu “sari hau euskalgintzan egin zuen lan guztiaren errekonozimendua” dela, “ez baitzen musika edo psikomotrizitate hutsa; horren atzean euskara eta euskalgintza baitzeuzkan beti presente”. Samurtasun guztiarekin esan digu aitortza honek gogora dakarkion hitza “polita” dela, “hitzaren goxotasun guztiarekin”. Ondo merezitako saria du Imanol Urbietak, euskalgintzari egindako ekarpen itzelagatik. ■

Estitxu Eizagirre

“GORA EZBERDINEN ARTEKO HARREMAN ASKEAK!”

Nori ez zaio gustatzen besteren hitz goxoak jasotzea? Baina beharrezkoena, barrutik datorkigun autoestimua da, egin behar zena egin dugunaren kontzientzia. Barruko asebetetasun horrek egiten gaitu indartsu. Kanpoko loreen bila eraikitzen ditugun harremanek menpeko eta ahul egiten gaituzte. ARGIA barruko indar hori bizitzen ari gara azken bi urteetan, gero eta ARGIA jende gehiago garelako. Eta kide horien gaitz, alegia, barrutik, jasotzen ari garelako azken urteetan estimua. Hauxe da azken aldian ARGIA jendeek esaten digutena: “Kazetaritza independentea egiten duelako naiz ARGIAkoa. Gauzak beste era batera egiten dituelako”.

Barruko indar eta konfiantza horrekin eraiki nahi ditu ARGIAk ingurukoekiko, besteekiko, harremanak. Harreman askeak, errespetuzkoak, konfiantzazkoak, elkartasunezkoak. Hau oso erraza egiten zaigu oinarri, balio, egiteko modu antzekoak ditugun eragileen artean. Euskal Herrian gertatzen ari da azken urteetan eremu ezberdinetakoak izanagatik balioak partekatzen dituzten eragile, herri mugimendu, proiektuen arteko uztarketa.

Eta barruko indar eta konfiantzan oinarrituta, nolako harremanak eraiki nahi ditugu juxtu ARGIAren oso beste-lako oinarriak, balioak eta egiteko moduak dituzten erakunde eta eragileekin? Ba gardenak eta errespetuzkoak. Desio dugu asmatuko dugula bakoitzak bestea den bezala onartzen, errespetatzen eta baloratzen. Asmatuko dugula harreman sanoak izaten.

Balio eta oinarri ezberdineko jendearen arteko harremanez ari garela, mundua ez dakit, baina Euskal Herria kontsentsura doa. Dena da kontsentsua orain. Akordioa. Edonori eskua ematea. Eta Euskal Herriko korrante nagusi horretan izokin bat dirudi, beste behin, ARGIAk. Gizarte eredua, mundu mailako ekonomia... hainbesteko aldaketak joan daudenean, badirudi balio nagusia eta helburua akordioa dela, adostasuna. Eta ARGIA, aldiz, bai egiten dugun kazetaritza lanetan eta bai beste eragileekin ditugun harremanetan, juxtu aldaketen garai honetan gehien baloratzeko duguna eztabaida da, dialektika, ereduaren konfrontazioa, gutxiengoaren ahotsak, bakoitza diferente izatea eta bakoitzak izateko eta egiteko modu diferente horri eustea...

Horrela eraiki nahi ditugu harremanak oinarri, balio eta egiteko modu ezberdinak ditugun erakundearen artean: bakoitzak bere helburuak argi adieraziz, garden hitz eginez eta elkarrekiko errespetuz. Asmatu dezagula elkarri jarre-ira irekiz entzuten, norberaren bidean sortu daitezkeen elkarlan edo akordio aukerak baliatzeko, baina norberak gardenki bere helburuei, bere izaerari, bere oinarri eta egiteko moduei eutsita eta bestearenak gardenki ezagututa. Akordioa? Akordioa abiapuntua da, ez helburua. Gora ezberdin egiten gaituzten ezaugarriak, eta gora ezberdinen arteko harreman askeak! ■

» Diskurtso osoa argia.eus-en dago.

Ezkerretik eskuinera, goiko argazkietan: Estitxu Eizagirre diskurtsoa ematen; Karla Barrojalbiz, Jagoba Apaolaza eta Jonbe Agirre; Aitziber Zapirain, Mirari Martiarena eta Eider Olazar. Erdiko argazkietan: Martxelo Otamendi eta Beatriz Zabalondo; Juanmi Galatas, Ane Irazabal eta Zigor Etxeburua. Beheko argazkietan: Lorentxu Etxemendi, Pauline Guelle eta Ixabel Bereziartua; Paul Bilbao, Iban Arregi eta Gorka Bereziartua.

Gaby Etxebarne. Behartsuen ahotsa jasotzen

BOB EDME

Behartsuen aldean egon da betidanik Gaby Etxebarne munduan zehar ibiliriko aldudarra. Bere biziaren funtsa dela dio. Idazketaren ariketari lotu zen 2001. urtean eta geroztik horretan dabil. Baina ez dauka bere burua idazletzat. Liburuetan jorratu gaiak begiratzuz gero, Etxebarneren interesak eta barne kezkak kausitzen dira. Kalakaria dela ohartarazirik, berea ireki eta guztiaz hitz egiten hasi da.

“Herriarrek beti uste dute esku azkar batek herria salbatuko duela”

Jenofa Berhokoirigoin

Jende sinpleak nahiago

“2001ean hasi nintzen idazten, lagun batzuk ‘zure biziaz idatzi behar zenuke’ erran zidatenean. *Je marche à leur côté* (haien ondoan nabil) liburua argitaratu nuen orduan, hamar bat lagunekin batera. Jende sinpleen biziaz idaztea genuen xede eta nirearekin hasi ginen. Horrela lotu nintzen idazketari eta bai, biziki gustuko dut ariketa”.

Liburu andana idatzi duzu. Usu lekukotasunez osaturikoak. Zergatik hautu hori?

Ni ez naiz egiazko idazle bat, nik jen-deak mintzarazten ditut. Nire biziaz ere mintzo naiz, haiena kontatzea nahi badut nirea kontatu behar diedalako. Trukaketa bat da, ez da elkarriketa sinple bat. Izan artzainenak, amatxienak edota etorkinenak, haien memoriak atxikitze-ko idatzi ditut liburuak.

Zer ekartzen dizu idazteak?

Laster 85 urte ukanki, egin dezakedan aktibitate bat da. Nahiz eta hainbat elkartetan segitu, lehen baino askoz gutxiago egiten dut. Lasterrago akitzen gara adin horretan. Idazteak aldiz ez nau akitzen. Horrez gain, psikologikoki laguntzen nau, sekulako terapia da niretzat. Besteentzat bezainbat niretzat idazten dut.

Zer ekarri nahi diezu besteei?

Ohore handia izan zen haientzat. Mintzatzeko gogoia zuten, bazuten zer erran. Ez ziren adituak, zientzialariak edota nik dakita nor; herritar xumeak ziren mintzo, oinarrikoak. Betidanik gustuko

ukan dut oinarrikoen ezagutzea, hori da nire biziaren funtsa.

Azkena sendatzeko idatzi zenuen.

Bai, *Sur les pas des disparus d'Argentine* (Argentinako desagertuen urratsen atzetik). 1962tik 1968ra Argentinan egon nintzen, serora. Garaian ezagutu nituen Alice Domon eta Léonie Duquet, pobreekin ari ziren, dohaintsuak ziren horretarako. Haiekin lan egin izanaz harro naiz. Bi adiskide handi horiek desagertu ziren 1977an, torturatuak izan ziren eta itsasora bizirik botatuak. Aspalitik nahi nuen haietaz mintzatu. 2013an Argentinan egon nintzen eta itzulera arras gaizki nintzen. Munduaz desesperatua nintzen, nioen ezer ez zela aldatzen, diktadura berriak beti zatozela, Eliza beti zela boteretsuekin... Sendatzeko idatzi nuen liburua, egia.

Serora izateari utzi zenion.

Komentutik atera ginen hamabost bat 1975ean. Beste guztiak bezala izan nahi genuen, ez genuen babes berezirik nahi. Alice Domon, adibidez, esklabo ziren

GABY ETXEBARNEK UTZIA

laborari batzuekin zebilen nekazari el-karteetan, eta anitz ziren pertsegituak. Haiekin izanki, itsasontzi berean ginen eta arrisku gehiegi zenean gu babestea ez genuen onartzen. Serora izatea utzi arren, pobreak laguntzen segitu nuen, izan sindikatuarekin, izan langabetuen mugimenduetan, edota CCFD-Terre Solidaire elkarteetan. Orain idaztearekin egiten dudana, funtsean. 21 urterekin egin nintzen serora eta 42 urte nituela utzi nuen. Argi da ez zela niretzat egina.

Hautuz ala beharturik sartu zinen serora? Psikoterapia bat egin izan dut ulertze-ko zergatik sartu nintzen komentura. Garaian ez nuen heldutasun psikologikorik, Aldudeko tribuari biziki lotua nintzen, baina aldi berean urrundu nahi nuen. “Zer erranen dute jendeek” esaldia entzuten zen beti eta gehiegi; ezin genuen deus egin, zainduak eta kritika-tuak izan gabe! Sufritzen nuen, sobera kalakaria nintzela zioten, azkarregi irri egiten nuela... Tributik atera nahi nuen, baina harreman onak atxikiz. Serora, misiolari izateko hautua egin nuen,

1962tik 1968ra Argentinan egon zen Etxebarne, serora. 2013an itzulirik, oso gaizki etorri zen handik: “Munduaz desesperatua nintzen, nioen ezer ez zela aldatzen, diktadura berriak beti zetoze, Eliza beti zela boteretsuekin. Sendatzeko, ‘Sur les pas des disparus d’Argentine’ idatzi nuen”.

poztuko nituelako eta ni joanaraziko ninduelako!

Etorkinen lekukotasunak ere bildu dituzu. Haietaz anitz mintzo gara, baina ez ditugu behatzen.

Ahalke bat da. Bernard Kouchner entzuten nuen erratan Vietnamgo gerla garaian 150.000 erbesteratu hartu genituela arazorik gabe. Orain 7.000 nahi ditugu! Zergatik? Batez ere, anitz dire-lako musulmanak eta Frantzia nazionalismo beldurgarri bat instalatzen ari delako. Europa guztian ari da kokatzen eskuin muturra. 1962az geroz Beiruten bizi den ahizpa bat dut, Ekialde Hurbileko egoeraren berri ematen didana. Ohartzen naiz ez dakigula ezer hangoaz, komunikabideek ez digutela deus azaltzen. Ez da harrigarri, jakinda Frantzia-

ko komunikabide ia guztiak hiru miliar-dunen esku direla. Baina, argi da han gertatzen denaren erantzule gara.

Haiekiko uzkurkeria azkarra da.

Baina zer uste dute?! Inork ez du gustura uzten bere herria. Aldude hustu zen garaian... Hamar hurreko familiak ziren, baina bakar batentzat zen lekua. Edo komentura zihoazen edo emigratzen zuten. Emazteek anitz sufritu zuten, zenbat ziren nagusiak bortxatuak izan Bordelen edo Parisen? Eta artzainak... Urte batez inor ikusi gabe! Sufritu genuen, badakigu... No-laz orain guk ezin ditugu etorkinak ulertu?

Beldur zirela?

Biziki. Diktatura izandako herri guztietan berdina gertatzen delako: etorkinei bu-ruzko herria, nazionalismoa, mugen hes-tea... Herritarrek beti uste dute esku azkar batek herria salbatuko duela. Jendea manukorra da, manuak ematen dituzten agintariak nahi dituzte, inposatzen da-biltzanak. Alta, esperientziak erakusten digu dohakabetasuna dakarrela horrek, errepresioa eta min handiak. ■

Rosa Diezek pozarren hartu du buruzagi berria. "To ezak, marroial!" esan dio prentsaurrekoan.

UPyDk lider berria du: Cristiano Brown (eta ez da broma)

Askok desagertutzat zuten UPyD ezker-zentro-eskuineko alderdia, baina ez. Oraindik afiliatuta dirauten apurrak asteburuan elkartu, mus partidaren ostean kongresua egin eta lider berria aukeratu dute: Cristiano Brown. "Badakigu hauteskundeetan-eta ez daukagula zereginik, baina behintzat barre pixka bat egin dezagun", azaldu du Wilson Exposito harreman publikoetarako ardu-

radunak, militantziaren hautuaz galdetu diotenean.

Brown izendatzeko arrazoia ez ei da katxondeo nahia izan, oso denbora laburra izan dutenez asko pentsatu gabe bozkatu dutela baizik. "Kongresua egin dugun igogailuak bost pisu baino ez ditu egiten gorantz; ez da hausnartzeko oso tarte zabala", azaldu dute alderdikideek, militantziaren hautuaz galdetuta.

SAREAN ARRANTZATUA

Trumpek baditu
milaka aurpegi

Hamon, Mélenchon, Macron eta Fillon artean, euskal herritarrek Jambon dute maiteen

Hala erakutsi du Baionako Unibertsitateak eta Pierre Oteiza fundazioak elkar-lanean egindako ikerketa batek. Bestalde, kezkatuta dago Bertsularien Lagunak elkartearen hautagaien izenekin. "Zortziko handiaren osatzeko errima errazegiak suertatuko zaizkie bertsulariei", azaldu dute prentsara bidalitako agiri baten bidez. "Neurri gogor bat plantan ezarri beharrean gira", diote oharrean: "Bozak

iragaiten diren arte, gehienez bi hauta-gairen izenak ahalko dira erabili errima gisa. Gehiago badira, poto bikoitza izanen da". Erabakiaren berri ematearekin batera, gogora ekarri dute hautagaien izenekin joko asko emango lukeen "con" hitza frantsesa dela eta, hortaz, ezin dela bertsotan erabili gogo handi-handi-handia ematen duen arren. Protestak aurrei-kusten dira bertsularien aldetik.

**INDARTU
DEZAGUN
INDARTZEN
GAITUENA**

Egin ARGIAkoa!

**Eman eta jaso
nahi duzun neurrian**

argia.eus/eginargiakoa

ATXEGA JAUREGIA

jatetxea

ATXEGA
JAUREGIA

Aitzezarra, 1

Zumartegi industrialdea

© 943 37 11 50

21070 **Usurbil** (Gipuzkoa)

www.atxegajauregia.com